

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1908. Andra Kammaren. N:o 73.

Torsdagen den 28 maj.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 22 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden n:is 181 och 184.

§ 3.

Föredrogs statsutskottets memorial, n:o 185, angående beviljande för innevarande riksdag af ökad belopp till gratifikationer åt tjänstemän hos statsutskottet; och biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

§ 4.

Vidare föredrogos, men blefvo ånyo lagda på bordet statsutskottets utlåtanden n:is 186, 187 och 188.

§ 5.

Härefter föredrogos hvart för sig:

sammansatta stats- och bevillningsutskottets memorial, n:o 19, med hemställan om anvisande af ersättning åt sammansatta stats- och bevillningsutskottets sekreterare;

lagutskottets memorial, n:o 78, med föranledande af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande vissa delar af lagutskottets utlåtande n:o 72, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående folkskoleväsendet i vissa städer, lag om ändrad lydelse af 1 § i kungl. förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 och lag om ändrad lydelse af 2 och 28 §§ i lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn den 13 juni 1902 samt inom Riksdagen i ämnet väckta motioner,

dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 3 och 4 §§ i lagen angående folkskoleväsendet i Stockholm den 15 maj 1903 och en i anledning af densamma inom Riksdagen afgifven motion; och

andra särskilda utskottets memorial, n:o 10, angående aflöning åt dess sekreterare och vaktmästare.

Hvad i nämnda memorial hemställts bifölls af kammaren.

§ 6.

Andra Kammarrens fjärde tillfälliga utskotts häruppå föredragna utlåtande n:o 39 bordlades åter.

§ 7.

Ordet lämnades härefter på begäran till:

Herr vice talmannen, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig att till kammaren hemställa, att kammaren ville besluta, att af två gånger nu bordlagda ärenden på föredragningslistan för morgondagens plenum först uppföra statsutskottets memorial n:o 182, därefter statsutskottets utlåtande n:o 183, statsutskottets utlåtande n:o 181, statsutskottets utlåtande n:o 184, statsutskottets utlåtande n:o 186, statsutskottets utlåtande n:o 187, statsutskottets utlåtande n:o 188, i nu nämnd ordning, samt därefter de två gånger nu bordlagda ärendena i den ordning, hvori de förekomma på föredragningslistan för i dag.

Denna hemställan bifölls af kammaren.

§ 8.

Anmälades och godkändes följande förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från Riksdagens kansli:

n:o 182, angående ändringar i nu gällande föreskrifter rörande skyddskoppypmpning; samt

från statsutskottet:

n:o 186, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde hufvudtiteln gjorda framställning i fråga om skogsväsendet;

n:o 187, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående den af staten utöfvade egnahemslånerörelsen;

n:o 188, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förvärfvande för Kungl. Maj:ts och kronans räkning af vissa vattenfall i Göta älf m. m.; och

n:o 189, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inköp af hotell Utsikten vid Trollhättan.

§ 9.

Vidare anmälades och godkändes Riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 30, angående beviljad belopp till en minneskrans att nedläggas vid Konung Karl X Gustafs sarkofag;

n:o 31, angående bemyndigande för riksgäldskontoret att ställa till riksbankens förfogande riksgäldskontorets skuldförbindelser i form af skattkammarväxlar;

n:o 32, angående verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lämnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus;

n:o 33, angående utsträckning af preskriptionstiden för obligationer af de svenska statslånen;

n:o 34, angående förslag till lag om äktenskaps ingående;

n:o 35, rörande ändring i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning af brännvin;

n:o 36, angående anordnande af en särskild för fiskare afsedd försäkring mot skada till följd af olycksfall;

n:o 37, angående förbud mot drift af sulfatfabrik eller annat industriellt verk, som genom förorenande af luft eller vatten orsakar olägenheter för kringliggande bygd och dess befolkning;

n:o 38, angående revision af gällande bestämmelser om bötesstraffet m. m.;

n:o 39, angående sådan ändring i gällande lag, att gift person må kunna erhålla lifförsäkring med trygghet att försäkringssumman kommer hans familj till godo;

n:o 40, rörande ändring i lagen angående vård af enskildas skogar den 24 juli 1903;

n:o 41, rörande dels lag angående ändrad lydelse af 21 och 26 §§ i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring, dels ock lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen den 25 maj 1905 rörande afgäld från afsöndrad lägenhet;

n:o 42, angående lag, innefattande ändring i lagen angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på afdelningar den 20 juni 1905;

n:o 43, angående förslag till lag om rikets vapen;

n:o 44, angående öfvervakande af villkorligt dömda och villkorligt frigifna förbrytare m. m.;

n:o 45, rörande förordning angående restitution af erlagd sockerskatt eller befrielse från sådan skatt för socker, som användts vid tillverkning af exportvaror;

n:o 46, dels rörande ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen, dels ock angående en inkomstskatt att upptagas i riksstaten för år 1909;

n:o 47, rörande vissa ändringar i gällande förordning angående en särskild stämpelavgift för försäljning af punsch, arrak rom; och

n:o 48, angående vissa ändringar i gällande tulltaxa och tulltaxeunderrättelser.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Till bordläggning anmälades statsutskottets memorial och utlåtanden: n:o 189, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra, tredje, fjärde, femte, sjätte, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarna gjorda framställningar om anslag för beredande af extra lönetillägg för år 1908 åt en del tjänstemän och betjante m. m.;

n:o 190, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående afskrifvande af byggnadskassornas i Uppsala, Skara och Kalmar stift skulder till riksgäldskontoret m. m.;

n:o 191, i anledning af väckt motion om höjd aflöning för Riksdagens justitieombudsman;

n:o 192, i anledning af en af justitieombudsmannen gjord framställning om tillfällig löneförhöjning för tjänstemännen i justitieombudsmansexpeditionen; och

n:o 193, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning angående upprättande af en hypoteksbank för rikets städer och med dem jämförliga samhällen.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,57 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.

Fredagen den 29 maj

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 23 innevarande maj förda protokollen.

§ 2.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf, som anförde: Herr talman! Såsom bekant fyller Hans Maj:t Konungen den 16 nästkommande juni 50 år. Riksdagen är då icke samlad, men då jag är förvissad att Andra Kammaren vid detta tillfälle vill framföra sin hyllning, tillåter jag mig därför nu anhålla, att Andra Kammaren ville besluta att genom utsedda deputerade uppvakta och lyckönska Hans Maj:t Konungen på hans 50-åriga födelsedag samt att denna deputation måtte bestå af kammarens talman och vice talman.

Denna hemställan bifölls af kammaren.

§ 3.

Föredrogs statsutskottets memorial, n:o 189, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående Kungl Maj:ts i statsverkspropositionen under andra, tredje, fjärde, femte, sjätte, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarna gjorda framställningar om anslag för beredande af extra lönetillägg för år 1908 åt en del tjänstemän och betjante m. m.

Kammaren godkände den uti memorialet föreslagna voteringspropositionen.

§ 4.

Härefter föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden n:is 190, 191, 192 och 193.

§ 5.

Vidare föredrogs statsutskottets memorial, n:o 182, med förslag till lönereglering för tjänsteinnehafvare vid riksgäldskontoret, Riksdagens bibliotek och Riksdagens hus.

Punkten 1:o)

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Efter föredragning härupå af *punkten 2:o*), angående stadganden att införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret, lämnades på begären ordet till

*Angående
Riksdagens
bibliotek.*

Herr Warburg som yttrade: Herr talman! Mina herrar! Jag har begärt ordet med anledning af § 53, som rör Riksdagens bibliotek. I denna § föreslås bland annat: att för komplettering och utvidgning af Riksdagens bibliotek samt därmed förenade utgifter må utgå ett årligt anslag af 4,500 kronor; att under riksdag fullmäktige skola äga att vid biblioteket anställa en amanuens med ett arvode, som från och med 1908 års riksdag utgår med 10 kronor om dagen, samt att fullmäktige årligen skola äga att förfoga öfver ett belopp af 1,000 kronor för beredande åt Riksdagens bibliotekarie under de tider, då sådant pröfvas vara erforderligt, af biträde vid katalogisering samt vissa andra i biblioteket förekommande göromål.

Det är visst icke min mening att nu yrka på någon ändring i denna paragraf. Men jag tror det vara på sin plats att, då nu denna stat fastställes och denna § föredrages, i allt fall en röst höjes för att Riksdagens bibliotek må få en organisation, som är något mera stabil än den nuvarande. Riksdagens bibliotek har nämligen utvidgat sig till något annat än blott och bart ett bibliotek för riksdagsmän under riksdagstiderna. Det är ett faktum, att detta bibliotek användes äfven mellan riksdagarna i vidsträckt mån såsom ett förvaltningsbibliotek och ett politiskt bibliotek i allmänhet, icke minst för sociala frågor utredande. Vidare må vi erinra oss, att biblioteket i allra högsta grad är en arsenal för de kommittéer, som arbeta mellan riksdagarna. Under sådana förhållande tror jag det vara nödvändigt att förr eller senare komma därhän, att biblioteket hålles öppet längre tid, än som nu är fallet mellan riksdagarna, då det endast är tillgängligt mellan kl. 12 och 3, d. v. s. just den tid, då folk i allmänhet äro sysselsatta uti sina verk, på ämbetsrummen eller uti de kommittéer, som här arbeta. För att emellertid underlätta att hålla biblioteket öppet längre, än som nu sker, anser jag nödvändigt, att den extra amanuens, som här åsyftas, får en fastare ställning, så att biblioteket må kunna hållas öppet lika länge som andra likartade bibliotek här i staden, exempelvis från kl. 10—3 och kanske äfven någon timme på eftermiddagen. Nu vill jag gärna medgifva, att då icke något förslag föreligger från biblioteket, det varit vanskligt både för riksgäldsfullmäktige och statsutskottet att komma in med något annat förslag. Att intet förslag kommit från själfva biblioteket torde emellertid bero på, att där varit vaktombyte. Den afgående bibliotekarien har kanske icke haft något särskildt intresse af denna utveckling, och den tillträdande, så ny som han är på sin plats, har måhända icke hunnit inkomma med något anslagsförslag. Då jag anser det vara nödvändigt, att blicken hålles öppen för såväl att biblioteket får en mera fast organisation, som att det årliga anslaget höjes öfver

4,500 kronor, har jag gärna velat framhålla detta nu, på det att man icke, därest i den närmaste framtiden förslag skulle framkomma om ökning vare sig i anslaget eller personalen, må åberopa, att det beslut, som nu fattas, därför utgör hinder.

Herr talman, jag har intet yrkande att göra. Jag har endast velat framhålla, att det är ett intresse för såväl det politiska som det sociala studiet här i landet och icke minst för Riksdagen själf, att de förarbeten, som göras i de olika frågorna, må blifva så väl utförda som möjligt, hvilket endast kan ske genom att alla källor äro lätt tillgängliga.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll hvad utskottet i denna punkt hemställt.

§ 6.

Statsutskottets nu föredragna utlåtande, n:o 183, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af viss del af den så kallade Djurgårdstonden för utförande af byggnads- och reparationsarbeten vid Haga och Ulriksdals slott, blef af kammaren godkänt.

§ 7.

Till afgörande förelåg statsutskottets utlåtande, n:o 181, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till landtförsvaret af en del utaf kungsladugården Vall.

Uti en den 27 mars innevarande år till Riksdagen aflåten, till statsutskottet, för förberedande behandling öfverlämnad proposition hade Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af protokollet öfver landt försvarsärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgifva, att de å en vid samma protokoll fogad karta med litt. A, Aa och Ab betecknade, till förra landshöfdingbostället kungsladugården Vall hörande områden äfvensom de med litt. Ha och Hb angifna områden, därest de genom laga skifte komme att tilläggas nämnda kungsladugård, finge, de förstnämnda områdena den 14 mars 1909 och de sistnämnda, då de efter skiftet finge tillträdas, öfverlämnas till landt försvaret för att användas till öfningsfält för Hälsinge regemente.

*Angående
upplåtelse
till landt för-
svaret af en
del utaf
kungsladu-
gården Vall.*

Utskottet hemställde, att Kungl Maj:ts förevarande framställning för närvarande icke måtte af Riksdagen bifallas.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Chefen för landt försvarsdepartementet, herr statsrådet Malm: som anförde:

Herr talman, mina herrar! Innan kammaren fattar sitt beslut i den föreliggande frågan, anhåller jag att få lämna följande upplysningar.

Före beväringsskolans början år 1909 skall Hälsinge regemente inflytta i sitt nya kasernetablissemang vid Gäfle.

Den öfningsterräng, som nu står till buds för regementet, är

*Angående
upplåtelse
till landtför-
svaret af en
del utaf
kungsladu-
gården Vall.
(Forts.)*

1:o) den af Gäffe stad upplåtna kaserntomten till den del, som ej är bebyggd, ett område, hvilket är alldeles otillräckligt, samt

2:o) Gäffe stad tillhörig utmark, hvilken dock, enligt aftalet med staden är afsedd att endast tillfälligtvis tagas i anspråk och då med skyldighet för staten att ersätta genom öfningarna uppkommande skada.

Det är sålunda ett område af samma natur som hvilket annat som helst i riket, med den skillnad att man en gång för alla skaffat sig tillträdesrätt till detsamma.

Det är därför nödvändigt, att erforderlig del af kungsladugården Vall för ändamålet upplåtes senast nästkommande år.

Någon skjutbana för regementet finnes ej. Visserligen har volontärskolan i Gäffe en skjutbana, men den är för liten för regementet. Skjutbanan skulle anläggas å kungsladugården Valls ägor i trakten af det å kartan upptagna torpet Stenhammar. För att den skall hinna anläggas och blifva användbar under 1909 års beväringsskrytskola, måste arbetena därmed förut påbörjas efter öfverenskommelse med arrendatorn, hvilken arrenderätt ej utgår förr än den 14 mars 1909.

Om därför statsutskottets hemställan skulle af Riksdagen bifallas, är det högst nödvändigt, att arbetena med skjutbanans anläggande det oaktadt få påbörjas. I annat fall skulle regementet stå utan användbar skjutbana.

Det är sålunda högeligen önskligt, för att icke använda starkare uttryck, att krigsstyrelsen så snart som möjligt i behöflig mån får tillträde till ifrågavarande kungsladugård för att icke under nästkommande år öfningarna må blifva mer eller mindre ofructbara.

Vidare yttrade:

Herr Nylander: Herr talman! Genom den hemställan, som utskottet här gjort, har utskottet ingalunda velat lägga hinder i vägen för Kungl. Maj:t att anordna erforderliga skjutbanor eller att vidtaga andra åtgärder för regementets behof. För att närmare förtydliga detta vågar jag hemställa, att kammaren ville vidtaga en liten ändring i motiveringen, så att den skulle få följande lydelse:

»Då en fullständigare utredning i nämnda syfte sålunda synes önskvärd och då, vid det förhållande, att, enligt hvad blifvit upplyst, kasernetablissemangen icke kommer att tagas i anspråk under innevarande år, ett uppskof till en kommande riksdag med besluts fattande i denna fråga ej torde innebära någon våda, helst hinder icke torde möta att, därest någon del af egendomen skulle redan dessförinnan vara för regementets öfningar erforderlig, öfverenskommelse träffas med vederbörande om en tillfällig markupplåtelse», får utskottet hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning för närvarande icke må af Riksdagen bifallas.»

Jag vågar hemställa om bifall till detta mitt yrkande.

Herr Ericsson i Vallsta: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet uttalade önskvärdheten af att Riksdagen åtminstone medgifve, att markupplåtelse finge ske så att man

kunde påbörja anläggningen af skjutbanan. Jag skall därför tillåta mig fästa herr statsrådets uppmärksamhet på en sak.

Om man läser den kungl. propositionen och ser på den därmed följande kartan, finner man, att skjutbanan vid Stenhammar, enligt det föreliggande förslaget kommer att ligga ungefär i norr och söder. Från skyttehåll har jag hört, att det är olämpligt att anordna skjutbanor så att man vid skjutning har solskenet rätt i ögonen. Jag kan icke bedöma om detta är faktiskt, men, om så är fallet, är ju detta en omständighet, som af vederbörande må beaktas vid anläggningen af nu ifrågakvarande bana.

*Angående
upplåtelse
till landt-
försvar-
sväret af en
del utaf
kungslad-
gården Vall.
(Forts.)*

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet Malm: Skjutbanans sträckning är ännu icke i detalj bestämd. Man har endast verkställt undersökningar, och de sista undersökningarna ha gifvit vid handen, att man skulle kunna i någon mån rubba på det förut tilltänkta läget. De sakkunniga, som fått sig denna utredning anförtrodd, skola naturligtvis beakta den sak, som här påpekats, och jag skall icke försumma att lämna dem upplysningar härom. Jag har själf den erfarenheten, att det icke är lämpligt att skjuta med solen rätt i ögonen, ehuru jag på samma gång måste framhålla, att det här gäller militära skjutöfningar och att det är af vikt, att om fienden kommer rakt från söder, vi lärt oss skjuta så, att vi kunna skjuta motsols.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren utskottets hemställan, men med afseende på motiveringen beslöt kammaren godkänna det tillägg därtill, som under öfverläggningen föreslagits af herr Nylander.

§ 8.

Vid föredragning härefter af statsutskottets utlåtande, n:o 184, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående godkännande af en konvention med Norge om hänskjutande till skiljedom af frågan om viss del af sjögränsen mellan Sverige och detta rike, yttrade:

*Om sjögrän-
sen mellan
Sverige och
Norge.*

Herr Kjellén: Herr talman! Jag anhåller att få till protokollet uttala min uppfattning, att Sveriges besittning af Grisbådarne, med däri inneslutna förmåner för svenska medborgare, är *ostridig*, samt min förhoppning, att detta må vara sista gången, liksom det är den första, då svensk rätt till svenskt territorium göres till föremål för skiljedom. Med afseende å hvad förut i saken förekommit, har jag dock, i sakens nuvarande läge, intet afslagsyrkande att framställa.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, n:o 186, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angä-

*Angående
postre-
kets
utgiftstateter
för år 1909
m. m.*

Angående
postverkets
utgiftsstater
för år 1909
m. m.

(Forts.)

ende godkännande af postverkets utgiftsstater för år 1909 m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

I en till Riksdagen aflåten proposition af den 9 nästlidne april hade Kungl. Maj:t, under återopande af bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen dels medgifva,

att postdirektören Carl Axel Hasselrot, därest han med 1909 års ingång tillträdde befattningen såsom distriktschef i Stockholms distrikt, skulle äga att, så länge han kvarstode vid denna befattning eller vid annan befattning inom postverket, som vore jämförlig med eller högre än distriktschefsbefattning, på öfvergångsstat uppbära, intill dess Hasselrot i laga ordning undfinge afsked med full pension, ett personligt lönetillägg, hvilket dock icke skulle grundlägga rätt till högre pension, med så stort belopp, att hans aflöning komme att sammanlagdt utgöra 13,000 kronor för år;

att postbetjänten Jöns Olssons änka Carolina Olsson, född Widman, finge å postverkets pensionsstat tilldelas ett årligt understöd af 500 kronor att till henne utbetalas från och med 1908 års ingång, så länge hon lefde ogift;

att den provision å frankotecken, som enligt nu gällande bestämmelser utginge till poststationers eller ångbåtspostexpeditioners föreståndare, samt den rabatt å frankotecken, som åtnjötes af antagna särskilda frankoteckenförsäljare eller af allmänheten vid partiköp, finge med 1909 års ingång upphöra;

att, då poststationsföreståndare, som varit medelst personligt kontrakt anställd, eller landtbrefbärare afginge från sin befattning efter att hafva tjänstgjort, poststationsföreståndare minst 25 år och landtbrefbärare minst 30 år, finge, därest den afgangne visades vara i behöfvande omständigheter, till honom utbetalas årligt understöd med lämpligt belopp, dock högst hvad som motsvarade för poststationsföreståndare hälften af det arfvode och för landtbrefbärare hälften af den ersättning, som till en hvar senast utgått från postverket; dels — under förutsättning att Kungl. Maj:t beträffande nu utgående sportelinkomster meddelade bestämmelser i enlighet med de i statsrådsprotokollet af departementschefen förordade grunder — godkänna uti propositionen intagna förslag till utgiftsstater för postverket, att tillämpas under år 1909, och till aflöningsreglemente för tjänstemän vid postverket jämte till detta reglemente hörande öfvergångsbestämmelser samt på grund häraf bestämma postverkets anslag, förslagsvis, till 20,300,000 kronor, att utgå direkt af postmedlen; dels ock medgifva, att antalet i staterna uppförda manliga och kvinnliga postexpeditörsbefattningar finge i erforderlig mån jämkas, under villkor att sammanlagda antalet, eller 948, icke öfverskredes.

I anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition hade dels inom Första Kammaren herrar *J. G. Björlin* och *C. T. af Ekenstam* i motion, n:o 70, föreslagit, att Visby postkontor uppflyttades till klass 1 B, dels inom Andra Kammaren följande motioner blifvit väckta:

n:o 201, af herr *C. A. Lindhagen*, som hemställt, att Riksdagen i

propositionen n:o 168 om postverkets utgiftsstater måtte besluta följande ändringar, nämligen:

1:o) att befordran till postkontor inom 3:dje och 4:de klasserna till ett antal af sammanlagdt minst 25 förbehölles kvinnliga posttjänstemän;

2:o) att de kvinnliga posttjänstemän, som för närvarande vore placerade inom 2:dra lönegraden, skulle vid öfvergång till nya lönestaten i hvarje befattning åtnjuta dels i ordinarie aflöning ett belopp, som ej finge understiga hvad för närvarande i sådant afseende tillkomme dem, med tillägg därutöfver af dyrtortstillägg enligt nya staten och dels pension, ej understigande hvad de för närvarande vore berättigade till;

n:o 305, af herr *A. Thylander*, som föreslagit vissa ändringar i aflöningsreglementet för tjänstemän vid postverket och i öfvergångsbestämmelserna;

n:o 309, af herr *E. P. W. Røing*, som föreslagit, att Riksdagen ville för sin del besluta, att ett VII postdistrikt omfattande Göteborg med lämpliga delar af nuvarande västra postdistriktet måtte inrättas, samt i samband härmed höja anslaget till distrikts- och lokalförvaltningarna med det belopp, som en dylik anordning kräfde;

n:o 318, af herr *M. Matsson m. fl.*, som hemställt, att § 3 i aflöningsreglementet för tjänstemän vid postverket, sådant det föreläge i ofvannämnda proposition, måtte erhålla följande förändrade lydelse:

Vid befordran till tjänst med högre slutaflöning äger tjänsteman af högre grad att i den nya tjänsten tillträda den aflöning, som är närmast högre än den aflöning, han senast uppburit;

n:o 322, af herr *K. H. G. von Schéele m. fl.*, med enahanda hemställen, som innehölles i ofvanberörda, af herrar Björlin och af Ekenstam väckta motion;

n:o 330, af herr *G. A. E. Kronlund*, som föreslagit, att vid fastställandet af den nu af Kungl. Maj:t föreslagna lönereglering för postverkets personal den förändring måtte i lönestaten vidtagas, att för alla i postverkets tjänst anställda befattningshafvare, oafsedt aflöning, kön eller arbetets beskaffenhet, hädanefter skulle användas den gemensamma beteckningen tjänstemän; samt

n:o 334, af herr *M. F. Nyström*, som under förutsättning, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition af Riksdagen afsloges, hemställt, att Riksdagen måtte besluta, att tjänstemännen vid postverkets lokal- och distriktsförvaltningar måtte för åren 1908 och 1909 komma i åtnjutande af aflöningstillägg i enlighet med de i statsverkspropositionen vid årets Riksdag för de ej reglerade ämbetsverken föreslagna grunder.

Slutligen hade i början af riksdagen följande motioner angående postverket blifvit i Andra Kammaren väckta, nämligen:

n:o 77, af herr *E. G. H. Åkerlund*, som föreslagit, det Riksdagen ville bemyndiga kungl. generalpoststyrelsen att af postmedel använda ett belopp af högst trettio tusen kronor per år till gratifikationer åt sådana åldriga eller sjuka personer, hvilka, ehuru icke anställda i postverkets ordinarie tjänst, åt detta verk på ett förtjänstfullt sätt under längre tid ombesörjt svårare postföring, landtbrefbäring och lik-

*Angående
postverkets
utgiftsstater
för år 1909
m. m.
(Forts.)*

Angående
postverkets
utgiftsstaten
för år 1909
m. m.
(Forts.)

nande grannlaga uppdrag samt vore i behof af bistånd för att kunna taga sig fram på gamla dagar utan alltför svåra bekymmer; och n:o 148, af herr *C. J. Berggren*, som föreslagit, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t:

1:o låta verkställa utredning angående ordnande af de aflöningsförmåner, som åtnjotes af dem, hvilka vore anställda vid rikets poststationer eller ombesörjde åkande post, gång- eller roddpost samt landtbrefbäring; samt

2:o i sammanhang därmed vidtaga sådana åtgärder, att dessa personer komme i åtnjutande af skälighets ersättning för det arbete, de utförde i postverkets tjänst.

Utskottet hemställde,

a) att Riksdagen, i enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, måtte medgifva, att postbetjänten *Jöns Olssons änka Carolina Olsson*, född *Widman*, finge å postverkets pensionsstat tilldelas ett årligt understöd af 500 kronor, att till henne utbetalas från och med 1908 års ingång, så länge hon lefde ogift;

b) att Kungl. Maj:ts förevarande proposition i öfrigt icke måtte i vidare mån af Riksdagen bifallas, än att Riksdagen i anledning af densamma bestämde postverkets anslag, förslagsvis, till 19,520,000 kronor, att utgå direkt af postmedlen;

c) att ofvanberörda motioner af herrar *Björlin* och af *Ekenstam* (n:o 70), *Lindhagen* (n:o 301), *Thylander* (n:o 305), *Röing* (n:o 309), *Matsson m. fl.* (n:o 318), *von Schéele m. fl.* (n:o 322) och *Kronlund* (n:o 330) icke måtte till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda;

d) att herr *Åkerlunds* motion (n:o 77) icke måtte af Riksdagen bifallas;

e) att herr *Berggrens* motion (n:o 148) icke måtte af Riksdagen bifallas; samt

f) att herr *Nyströms* motion (n:o 334) icke heller måtte vinna Riksdagens bifall.

Vid mom. b.) hade reservation afgifvits af friherre *J. G. Beck-Friis* och herr *Starbäck*, hvilka yrkat, att momentet måtte erhålla följande lydelse:

b) att Kungl. Maj:ts förevarande proposition äfven i öfrigt måtte af Riksdagen bifallas, dock med sådan ändring beträffande generalpoststyrelsens aflöningsstat, att den nya befattning, hvars innehafvare skulle benämnas »arkivarie och bibliotekarie», utginge och att i stället antalet förste postexpeditörstjänster ökades med 1, d. v. s. till 17, i följd hvaraf »arkivarie och bibliotekarie» skulle strykas bland de i aflöningsreglementets och öfvergångsbestämmelsernas § 1 uppräknade befattningar; äfvensom att — då nyssberörda ändring icke behöfde föranleda rubbning af statens slutsumma — Riksdagen bestämde postverkets anslag, förslagsvis, till 20,300,000 kronor att utgå direkt af postmedlen.

Mom. a) och b.).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Efter föredragning af *mom. c)* begärdes ordet af

*Angående
postverkets
utgiftsstater
för år 1909.
m. m.*

(Forts.)

Herr Lindhagen, som yttrade: Herr talman! Statsutskottet har föreslagit, att postverkets behof af ökad arbetskraft för 1909 borde tillgodoses genom uppförandet på extra stat af ett antal nya befattningar. Så vidt jag kan förstå, betyder detta, att generalpoststyrelsen utan några af Riksdagen gifna vägledande regler skall själf bestämma, hvilka dessa platser skola vara och hvilka som skola få förordnandet att upprätthålla dessa platser. Detta kan icke anses att vara annat än ett olämpligt tillvägagångssätt och är en följd af den försumpning, hvori frågan kommit genom ifrågavarande utskottsbetänkande, som grundar sig på, att Kungl. Maj:ts proposition kommit in så sent.

Då emellertid den saken tycks oundviklig, skall jag, till den kraft och verkan det hafva kan, be att få till protokollet anteckna en förhoppning, att vid detta generalpoststyrelsens bestämmande af ett antal nya platser och af dem, som skola besätta desamma, hänsyn äfven måtte tagas till de motioner, som äro väckta, äfven om de icke blifvit af Riksdagen pröfvade. Ty jag anser, att, om man lämnar ett sådant uppdrag åt poststyrelsen, denna väl bör taga hänsyn till de tankar i ämnet, som vid sidan af Kungl. Maj:ts proposition framkommit. Särskildt synes mig önskligt, att vid tillsättandet af dessa platser icke förbigås de kraf, som från de kvinnliga posttjänstemännen blifvit framställda, så att, då frågan ånyo framkommer, man icke står inför det fullbordade faktum, att vid tillsättandet af befattningar, som borde besättas med kvinnliga tjänstemän, manliga tjänsteinnehafvare redan innehafva dessa befattningar på förordnande. Jag ber att särskildt få understryka detta.

Herr *Berg* i Stockholm instämde häruti.

Herr von Schéele: Herr talman, mina herrar! Jag anhåller vördsammt att vid detta tillfälle få lägga Kungl. Maj:ts regering på hjärtat betydelsen af de motioner, som blifvit så väl af mig och samtliga öfriga gottlänningar i denna kammare som af de båda gottlandsrepresentanterna i Första Kammaren väckta i denna sak, och som af Gottlands befolkning — jag vågar säga det — med största tänkbara enhällighet betraktas såsom ett lifsintresse.

Med herr von Schéele förenade sig herrar *Svallingson* och *Larsson* i Bondarfve.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Mom. d) föredrogs härupå; och yttrade därvid

Herr Åkerlund: Herr talman! Då jag tagit mig friheten att väcka motion om gratifikationer åt vissa extra ordinarie posttjänstemän skall jag be att i denna fråga få yttra några ord.

Angående
postverkets
utgiftsstater
för år 1909
m. m.
(Forts.)

Dessa postförare, särskildt i skärgårdarna, som jag i motionen syftat på, ha att mot en liten afgift från staten besörja postföringen och de ha icke haft större inkomster därvidlag, än att de något så när kunna lifnära sig. Nu har det börjat att bli en hel del sådana, som äro gamla, sjuka och eländiga och som få behålla sin plats, då de icke på annat sätt kunna försörja sig själfva, för att icke svälta ihjäl. Jag trodde förvisso, att Riksdagen skulle vilja lämna dessa arma stackare en liten smula understöd på ålderdomen. Jag känner speciellt fem olika fall, där dessa personer äro mellan 70 och 80 år gamla; de kunna icke taga afsked utan måste tjäna kvar, till dess de stupa på sin post. Det förefaller mig icke värdigt statsmakterna att låta dem gå så. Hade dessa personer haft en sådan aflöning, att de kunnat lägga af något under sin hälsas dagar, så skulle icke varit något att säga. Men så har i de flesta fall icke varit händelsen. Det förefaller, om man ser på deras inkomster från statsverket, som skulle dessa vara ganska betydande, men man ser icke de utgifter, som deras postföring drager med sig. De få under vintrarne, när denna postföring äger rum — om somrarne går den sjöledes nu för tiden — oupphörligt lega fyra, fem, ända till sex karlar för att komma fram i snöyra, storm och mörker till den poststation, dit posten skall föras. Deras behållning blir därför mången gång till följd häraf ingen. De ha det, som sagdt, mycket skalt, och det är enligt min uppfattning icke rätt af staten att ställa det för dem på detta sätt, ty de ha tjänat staten lika bra som de höga tjänstemän, för hvilka vi skola höja lönerna. Då emellertid statsutskottet är enhälligt i sin hemställan, vill jag icke göra något yrkande.

Häruti instämde herr *Sandquist*.

Vidare anfördes ej. Kammarén biföll utskottets hemställan.

Mom. e).

Utskottets i detta moment gjorda hemställan bifölls af kammarén.

Slutligen föredrogs *mom. f).* Därvid yttrade

Herr Nyström: Herr talman! Då de skäl, som utskottet anført för afstyrkande af min motion, otvifvelaktigt komma att bestämma kammaréns beslut i denna fråga, har jag nu icke något annat att säga än att uttala min glädje öfver den välvilja, som utskottet visat i afseende å den senare delen af motionens yrkande eller att de tjänstemän, till förmån för hvilka jag motionerat, må redan från början af nästa år komma i åtnjutande af den högre aflöning, som eventuellt af Kungl. Maj:t då kommer att föreslås, hvilket uttalande otvifvelaktigt kommer att något häfva den misstämning, som har uppstått hos dessa tjänstemän på grund af att den kungl. propositionen icke nu kunnat af Riksdagen bifallas.

Jag har, herr talman, icke något yrkande att göra.

I detta anförande instämde herrar Warburg, Lindhagen, Kjellberg, Branting, Wallis, Palme, Hammarlund, Blomberg, Tengdahl, Beckman i Djursholm, Thylander, Berg i Göteborg och Röing.

Angående
postverkets
utgiftstater
för år 1909
m. m.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 10.

Härefter företogs till behandling statsutskottets utlåtande, n:o 187, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för statens räkning af aktiebolaget Svappavaara malmfält tillhöriga grufvor m. m., dels ock inom Riksdagen väckta motioner i ämnet.

Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.

I proposition af den 9 april 1908 hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t, att i enlighet med berörda statsrådsprotokoll bilagdt förslag till aftal mellan svenska staten, å ena, samt aktiebolaget Svappavaara malmfält, å andra sidan, med nämnda bolag för statens räkning afsluta köp angående de i samma förslag omhandlade fastigheter samt grufvor, grufandelar m. m.;

dels för nämnda ändamål bevilja ett anslag af fem miljoner kronor samt bemyndiga Riksgäldskontoret att, i mån af behof och efter Kungl. Maj:ts beslut, från och med den 1 juli 1908 tillhandahålla Kungl. Maj:t nämnda belopp;

dels ock, under förutsättning att förenämnda köpeaftal mellan svenska staten, å ena, samt aktiebolaget Svappavaara malmfält, å andra sidan, blefve af Kungl. Maj:t godkänt, bemyndiga Kungl. Maj:t att å statens vägnar med Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund träffa öfverenskommelse angående ökad brytning och utfraktning af malm m. m. i enlighet med statsrådsprotokollet bilagdt förslag till sådan öfverenskommelse.

I anledning af denna proposition hade följande motioner blifvit väckta:

af herr G. Boman, motionen n:o 63 i Första Kammaren, med hemställan, att Riksdagen måtte dels besluta att icke bifalla Kungl. Maj:ts proposition n:o 176, i hvad den afsåge aftal med Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att afsluta köp med aktiebolaget Svappavaara malmfält af nämnda bolags fastigheter samt grufvor, grufandelar m. m. enligt aftal den 9 april 1908;

dels för nämnda ändamål bevilja ett anslag af 8,500,000 kronor samt bemyndiga Riksgäldskontoret att i mån af behof och efter Kungl. Maj:ts beslut från och med den 1 juli 1908 tillhandahålla Kungl. Maj:t nämnda belopp;

af herr S. Nordström, motionen n:o 312 i Andra Kammaren, med hemställan, att Riksdagen, med afslag å den föreliggande kungl. propositionen, behagade i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t, efter förutgången fullständig undersökning och utredning, för nästkommande års Riksdag framlade förslag om statens förvärf af ägande-

Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.

rätten till Svappavaara m. fl. malmfält utan att därigenom bereda Grängesbergs aktiebolag ytterligare förmåner eller rättighet till ökad malmutförsel;

och af herrar *L. J. Carlsson* och *K. H. Branting*, motionen n:o 325 i Andra Kammaren, med hemställan, att Riksdagen, med afslag af Kungl. Maj:ts proposition n:o 176 i hvad den afsåge ny öfverenskommelse med Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, måtte ställa till Kungl. Maj:ts förfogande nödiga medel för inköp för statens räkning af aktiebolaget Svappavaara malmfälts grufvor m. m.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, med afslag å ofvan omförmälda, af herr Boman, herr Nordström samt herrar Carlsson och Branting väckta motioner, måtte på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts förvarande framställning, att Riksdagen

a) bemyndigade Kungl. Maj:t att angående de fastigheter samt grufvor, grufandelar m. m., som omhandlades i det vid statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 9 april 1908 fogade förslaget till aftal mellan svenska staten, å ena, samt aktiebolaget Svappavaara malmfält, å andra sidan, med nämnda bolag för statens räkning avsluta köp på de i berörda förslag till aftal innefattade villkor, dock med följande ändringar:

att köpeskillingen för fyndigheterna inom Svappavaara, Tansari, och Salmivaara malmfält bestämdes till sammanlagdt 3,475,000 kronor; och för fyndigheterna inom Leveäniemi malmfält till 5,000,000 kronor;

att sistnämnda köpeskillingsbelopp 5,000,000 kronor jämte ränta därå från den 1 juli 1908 skulle erläggas först sedan de af A. G. Rådell gjorda inmutningarna inom Leveäniemi malmfält genom laga kraft ägande dom förklarats ogiltiga eller annorledes upphört att vara gällande eller ock all på mutsedlarna grundad rätt blifvit å staten öfverlåten;

samt att, om ofvannämnda i fråga om Rådells inmutningar uppställda villkor icke blifvit uppfyllda före den 1 januari 1913, Kungl. Maj:t och Riksdagen skulle äga bestämma, att köpet i hvad det afsåge fyndigheterna inom Leveäniemi malmfält skulle återgå;

b) för nämnda ändamål beviljade ett anslag af fem miljoner kronor samt bemyndigade Riksgäldskontoret att, i mån af behof och efter Kungl. Maj:ts beslut, från och med den 1 juli 1908 tillhandahålla Kungl. Maj:t nämnda belopp; och

c) under förutsättning, att det i mom. a) omförmälda köpet blefve avslutadt, bemyndigade Kungl. Maj:t att å statens vägnar med Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund träffa öfverenskommelse angående ökad brytning och utfraktning af malm m. m. i enlighet med statsrådsprotokollet bilagdt förslag till sådan öfverenskommelse.

Reservationer hade emellertid afgifvits:

af herrar vice talmannen *Pehrson*, *Persson* i Stallerhult, *Sjö* och *Odqvist*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa,

a) att Riksdagen icke måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning och ej heller de af herr Boman samt af herrar Carlsson och Branting i ämnet väckta motionerna; och

b) att hvad i herr Nordströms ifrågavarande motion föreslagits måtte dels anses besvaradt genom Riksdagens bifall till utskottets under

a) gjorda hemställan, dels ock i öfrigt icke föranleda till någon Riksdagens åtgärd;

af herrar *Larsson* i Lund och *Thorsson*, hvilka instämt i den uti förestående reservation gjorda hemställan; samt

af herr *G. Boman*.

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufror
m. m.
(Forts.)*

Efter uppläsandet af utskottets hemställan erhöles på begäran ordet af

Herr vice talmannen, som anförde: Herr talman! Det nu till afgörande föredragna ärendet är så vidtomfattande och så svårförstådt, att det knappast varit möjligt att på den tid, som stått till buds, riktigt genomtränga detsamma i alla dess delar. Åtminstone har tiden varit knapp för den, som icke äger några närmare fackinsikter på detta område. Om jag tillåter mig att säga, att den afdelning inom statsutskottet, som har haft den förberedande behandlingen af detta ärende, bemödat sig att efter bästa förstånd och med den noggrannhet, som stått densamma till buds, sätta sig in i detta förslags icke allenast alla detaljer utan äfven dess konsekvenser, så tror jag mig icke ha gjort mig skyldig till någon öfverdrift. Men detta oaktadt är det nog så, åtminstone med mig, som varit en af dem, som deltagit i nyssnämnda afdelnings arbete, att jag knappast kan påstå, att jag förmått genomskåda hvad detta förslag i sin helhet innebär. Så mycket synes det mig emellertid med all säkerhet ha framgått vid pröfningen af förslaget, att den grund, på hvilken man har att bygga, när man skall fatta sin mening, är mer eller mindre otillförlitlig. Jag syftar härmed på de undersökningar och beräkningar, hvilka äro gjorda angående de ifrågavarande malmfyndigheternas mäktighet och kvalitet. Att dessa undersökningar, så långt de omfatta, äro utförda med noggrannhet och äfven med sakkänedom faller det mig icke in att förneka. Men jag säger blott det, att dessa undersökningar icke räcka, de gå icke långt nog för att man skall kunna bilda sig ett omdöme om, huruvida man kan antaga det ena eller det andra rörande malmtillgångens omfattning och kvalitet.

Af den kungl. propositionen i ämnet framgår också med all tydlighet, att Kungl. Maj:t själf erkänner detta. Men Kungl. Maj:t anser, att man i alla fall kan så mycket bygga på de gjorda undersökningarna och beräkningarna, att man kan anse, att, när köpeskillingen icke är större än hvad här föreslås, staten skulle ha full valuta för densamma. I synnerhet förmenar Kungl. Maj:t och likaså utskottsmajoriteten, att, när detta köp kan göras upp tillsammans med Grängsbergsbolaget, om jag för korthetens skull får kalla det så, man däri genom bereder staten den fördelen att undkomma alla de stora kostnader, som äro förenade med att för närvarande exploatera malmfyndigheterna vid Svappavaara och Leveäniemi.

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

Jag vill icke förneka, att detta påstående kan ha sin riktighet, ty det är alldeles påtagligt, att, skall man bearbeta de malmfält, som skulle följa med inköpet af Svappavaara, det helt säkert skulle erfordras så pass stora kostnader, att, fastän vi äro mycket anslagsbeviljande, jag tror, att vi skulle draga oss för att bevilja de summor, som därtill erfordras. Det är påtagligt, att det icke kommer att bli fråga om allenast anläggande af en järnväg från Svappavaara till Kiirunavaara utan också att sätta den del af riksgränsbanan, som ligger mellan Kiirunavaara och riksgränsen i sådant skick, att den kan mottaga en ökad malmtransport till den kvantitet, som i den kungl. propositionen förutsättes. Båda dessa saker, anläggandet af en ny järnväg från Svappavaara till Kiirunavaara äfvensom försättandet af den nuvarande järnvägsdelen mellan Kiirunavaara och riksgränsen i större transportförmåga skulle erfordra mycket höga kostnader. Men därmed äro icke alla kostnader slut, utan därtill komma anordningar för malm-brytningen och lastningsanordningar vid Svappavaara, och kostnaderna för dem torde icke bli så obetydliga, liksom icke heller för de anordningar, som slutligen måste göras vid utskeppningshamnen, här Narvik. Dessa kostnader har Kungl. Maj:t sökt undvika genom öfverenskommelsen med Grängesbergsbolaget. Att en sådan tanke har kunnat uppstå och vid pröfning befunnits vara af den beskaffenhet, att man borde försöka förverkliga densamma, kan jag mycket väl förstå, ty den saknar naturligtvis icke sina goda sidor. Men det är ju uti de allra flesta fall så, att en sak har mer än en sida, alltid två, och oftast flera, och så torde nog vara förhållandet äfven här. Man har då icke allenast att tillse, hvilka fördelar, som öfverenskommelsen med Grängesbergsbolaget har, utan man måste också samtidigt pröfva, hvilka olägenheter, som däraf skulle uppstå.

Det har jag för min del gjort och därvid funnit, att det är en olägenhet att öka malmbrytningen vid Kiirunavaara genom att till den malmbrytning, som enligt nu gällande kontrakt får försiggå där, skulle komma den ytterligare malmbrytning, hvartill Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag skulle berättigas, i händelse staten köper Svappavaara malmfält tillsammans med Grängesbergsbolaget. Ja det är mer än en olägenhet enligt min uppfattning, emedan jag anser det ur national-ekonomisk synpunkt icke vara riktigt att öka brytningen och exporten af den värderikare malmen vid Kiiruna under det man får i behåll den sämre malmen vid Svappavaara.

Men det är icke ensamt denna omständighet man får räkna med för att få ett riktigt begrepp om det ofördelaktiga i denna sak. Det är någonting annat, som vid pröfning utaf detta förslag har befunnits vara icke allenast icke tilltalande, utan också motbjudande, och det ligger uti den föreslagna öfverenskommelse, som staten skulle träffa med Grängesbergsbolaget och hvarigenom detta bolag skulle sättas i tillfälle att öka malmbrytningen vid Kiirunavaara under sådana förhållanden, att denna malmbrytning skulle kunna inverka i högst väsentlig mån på den vinst, som bolaget en gång äger tillgodoräkna sig vid en eventuellt blifvande uppgörelse med staten. Ty, om staten kommer att inlösa bolagets egendom vid Kiirunavaara, då veta vi ju, efter hvilka regler man har att gå tillväga, när lösesumman skall be-

räknas. Det är medelvinsten under de 10 sista åren, som närmast föregå 1932, dock icke å bolagets hela brytning, utan endast på en viss kvantitet däraf, som finnes bestämd i den öfverenskommelse mellan staten och bolaget rörande Kiirunavaara, som bestämdes vid 1907 års riksdag. Det är nämligen så, att man skall beräkna nettovinsten å 30 miljoner ton Kiirunavaara-malm. Jag erkänner, att genom denna sista bestämmelse reduceras i icke så oväsentlig grad den vinst, som detta bolag vid en eventuell uppgörelse med staten, ifall staten ville begagna sig af sin lösensrätt, skulle göra, mot om man skulle tänka sig, att vinsten skulle beräknas på en obestämd kvantitet bruten och utskeppad malm. Men den vinst, som bolaget enligt fjolårets kontraktsbestämmelser har att påräkna, torde i alla fall vara utaf så pass beaktansvärd beskaffenhet, att man saknar skäl att nu vidtaga en åtgärd för att öka denna för bolaget med all säkerhet i god utsikt ställda höga vinst.

På dessa skäl ber jag att få yrka afslag å Kungl. Maj:ts proposition och utskottets hemställan.

Herr *Kjellén* instämde häruti.

Herr Carlsson i Malmberget: Herr talman, mina herrar! Med anledning af den föreliggande kungl. propositionen och hvad däri innehålles ha jag och herr Branting funnit oss föranlätna väcka en motion, och jag skall till följd däraf be att få yttra några ord i frågan.

Den nu föreliggande frågan utgör en konsekvens af det beslut Riksdagen förra året fattade angående öfverenskommelse mellan staten och Grängesbergsbolaget. Under debatten om den saken framhölls med mycken skärpa från flera håll faran uti att taga riksgränsbanans hela trafikförmåga i anspråk enligt det förslag till öfverenskommelse, som då förelåg, emedan Svappavaarabolaget hade på hand Riksdagens medgifvande genom skrifvelsen 1901 att få koncession på en järnväg från Svappavaara till Kiruna, hvilket naturligtvis förutsatte malmutförande från Kiruna till exporthamnen. Hans excellens herr statsministern bemötte då denna invändning bland annat med att säga, att det vore bäst att »låta hvar sak skötas för sig. Det vore det klokaste man kunde göra i detta fall», och han tillade: att Svappavaarabolaget icke komme att lida på att gå fram med frågan på förhandlingens väg i stället för att bombardera Kungl. Maj:t med skrivelser den ena efter den andra. Nu synes Svappavaarabolaget ha efterkommit denna uppmaning att underhandla; och af den föreliggande propositionen ser man resultatet af dessa underhandlingar. En hvar af herrarne får nu här bilda sig en uppfattning om, huruvida hans excellens uppfyllt sitt löfte till Svappavaarabolaget, så att bolaget icke fått lida någon förlust på dessa underhandlingar. Min uppfattning är, att Kungl. Maj:t ganska generöst infriat detta löfte mot bolaget. Reservanterna synas hysa samma uppfattning, och således bestyrkes min egen personliga uppfattning genom reservationen. Och på de skäl, som i reservationen framhållits, och nu ytterligare understrukits af herr vice talmannen ha reservanterna funnit sig föranlätta yrka afslag på det hela. Detta därför att den utredning, som gjorts angående hvad malmernas verk-

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

liga värde i statens hand representerade var sådan, att man på grund af densamma icke kunde bedöma, huruvida man icke i onödan gick att tillerkänna detta bolag åtskilliga miljoner för mycket i inlösningspris.

För öfrigt, om det föreslagna inlösningspriset får anses alltför högt, kan jag för min del icke så mycket förundra mig däröfver, då jag vet, att Svappavaarabolaget vid de förda underhandlingarna kunnat möta upp med ett af Riksdagen år 1901 erhållet medgifvande om koncession å en järnväg Kiruna—Svappavaara. Genom förra årets öfverenskomelse med Grängesbergsbolaget har Kungl. Maj:t kommit i den ställning, att Kungl. Maj:t icke har kunnat bevilja ifrågavarande koncession på grund däraf, att riksgränsbanans trafikförmåga i det allra närmaste redan är tagen i anspråk. Sålunda skulle den malm, som komme att fraktas från Svappavaara till Kiruna, icke kunna framföras till Narvik utan att riksgränsbanan först gjordes dubbelspårig. Och att en dylik förändring komme att draga oerhörda kostnader, har ju gifvetvis stått klart, icke minst för Kungl. Maj:t. I nu påpekade omständigheter kan man finna en förklaring, hvarför Kungl. Maj:t icke kunnat pressa bolaget så hårdt vid uppgörande af köpesumman, som kanske skulle varit fallet, om man haft fria händer. Vi motionärer ha naturligtvis icke kunnat bedöma värdet af dessa malmfält i statens hand, och därför ha vi icke i vår motion gjort något yrkande i detta afseende, utan förlitat på, att statsutskottet skulle noggrannt pröfva denna sak. Men det har funnits andra omständigheter, som föranledt oss att göra ett yrkande, nämligen, den kombination, som innefattas i det framlagda förslaget, hvarigenom Kiirunavaarabolaget äfven i denna affär skulle få ett finger med i spelet. Vi ha ansett, att det innebär en principiell orimlighet, att, då staten nu skulle gå att förvärfva en nationalrikedom — som egentligen alltid borde ha varit i statens händer — staten ej ens kan göra upp denna affär med fria händer att på lämpligt sätt tillgodogöra sig den inköpta egendomen, utan måst kontraktera bort sin fria dispositionsrätt på ej mindre än 25 år fram i tiden. Det är en principiell synpunkt, som vi ansett oss böra påpeka. Vi ha vidare ansett, att, med afseende å malmen däruppe vid Svappavaara, en del af hvad som förekommer i motiveringen till den kungl. propositionen, icke är riktigt; särskildt gäller detta det uttalandet, att det måste anses rätt och lämpligt, att dessa malmfält öfvergå i statens ägo för att ha såsom reserv för den svenska järnhandteringens framtida behof. Då man granskar analyserna angående kvaliteten af den malm, som finnes inom dessa fält, så finner man, att med afseende å Svappavaara malmfält, för hvilket inlösningspriset är bestämdt till 7 miljoner kronor, malmkvaliteten är sådan, att denna malm icke lämpar sig för svensk järnberedning enligt den nuvarande förädlingsmetoden. Jag förstår mig icke på den saken, men jag stöder mig på fackmäns uttalanden, hvarigenom det är konstateradt, att Svappavaaramalmen är å ena sidan alltför fosforrik för att vinna användning i den svenska järnhandteringen och å andra sidan för fosforsvag för att kunna användas enligt den basiska bessemermetoden, som för närvarande tillämpas vid Domnarfvat. Men däremot är Kiirunavaaramalmen särdeles lämplig för detta ändamål. Således, då nu detta inköp skulle basera sig på ökad utfraktning af sådan malm, som bättre lämpar sig för svensk förädling

och som finnes tillgänglig på närmare håll nämligen vid Kiruna, och i stället afse att för framtiden reservera sämre och mera aflägsat belägen malm, har man icke på rätt sätt tagit sikte på den svenska järnhandteringsintresse i fråga om dess framtida malmbehof.

För öfrigt finnes det äfven en annan synpunkt, ur hvilken det föreslagna inköpet för mig ställer sig motbjudande. Det är nemligen i motiveringen till den kungl. propositionen sagdt, att ett af de närmsta skälen, hvarför staten borde inlösa de ifrågavarande malmfälten, vore, att man därigenom skulle göra en järnväg dit bort till dessa malmfält obehöflig, till dess att malmen där en gång behöfde tagas i anspråk. Jag åhörde för några dagar sedan en debatt i denna kammar rörande en annan fråga, där en af statsrådets ledamöter påpekade olämpligheten af att staten skulle inlösa vissa egendomar och lägga den döda handen på dem. Jag frågar, mine herrar, om icke detta uttalande kan tillämpas äfven i det fall, att staten nu skulle inlösa dessa malmfält. Svappavaaramalmen kan ju för närvarande icke användas för annat ändamål än export och det oaktadt har man lagt den döda handen därpå, då man genom det föreslagna kontraktet med Kiirunabolaget faktiskt omöjliggör att genom export tillgodogöra sig densamma ända till efter år 1932. Jag har ansett mig böra inlägga en protest mot ett dylikt förfarande.

Nu föreligger också här ett annat förhållande, som herr vice talmannen påpekat, nämligen att man icke vet, huru brytningskostnaderna komma att ställa sig vid de ifrågavarande små malmfälten och följaktligen kan icke värdet bedömas på denna malm. Man har väl uppgift å huru många ton malm där finnas, men man vet icke hvilket pris dessa ton komma att kosta staten i exporthamn eller på respektive förbrukningsorter, om staten icke tilläfventyrs kommer att göra förlust i stället för vinst på hvarje ton dylik järnmalm. Denna fråga är så litet utredd, att, enligt herr vice talmannens upplysning, statsutskottet trots noggrann pröfning af förhållandena icke kunnat bilda sig något omdöme i den frågan.

Min uppfattning är, att det från statens synpunkt vore mest praktiskt, att, därest inköp af dessa malmfält sker, en järnväg bygges dit bort till de olika fälten, så att staten skulle successivt kunna benytta sig af där befintlig malm under en längre tid och för de ändamål, hvartill kvaliteten bäst lämpade sig. En del lämpar sig endast för export, en del är mycket lämplig för svensk järnförädling. Om vi nu skulle reservera all denna malm för den svenska järnberedningens framtida behof, men malmen icke lämpar sig därför enligt de nuvarande — och kanske ej heller framtida — förädlingsmetoderna, då har man ju ingen nytta af, att malmen finnes i behåll. Men däremot synes det mig icke riktigt att öppna export i än vidare utsträckning af sådan malm, som kan användas såsom råvara vid järnhandteringen här i landet.

Jag skall icke för min del upptaga tiden längre. Jag har en mängd synpunkter, som jag kunde framdraga i denna fråga, särskildt mot lämpligheten af den föreliggande öfverenskommelsen med Kiirunavaarabolaget. Men då jag tror, att en hel del andra talare torde komma att följa efter mig, anser jag mig böra afstå från att närmare

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Scappavaara
malmfält
tillhöriga
grufter
m. m.
(Forts.)*

ingå på denna sak. Jag vill endast understryka, att jag för min del icke kan anse, att det är lämpligt för staten att, då den skall gå att inlösa en så dyr egendom, hvarom här är fråga, på samma gång kontraktera bort sin fria handlingsrätt beträffande de malmer, som omförmälas i öfverenskommelsen med Kiirunavaarabolaget. Och för det andra vill jag rikta min kritik mot det olämpliga att, utöfver hvad den förra året träffade öfverenskommelsen innehåller, genom det nu föreslagna kontraktet ytterligare tillförsäkra Kiirunavaarabolaget en ny vinst för framtiden, belöpande sig på kanske mellan 20 och 30 miljoner kronor. Utskottet har icke kunnat jäfva den kalkyl, som vi i vår motion anför, nämligen att den vinst, som ställes i utsikt för bolaget, kommer att uppgå till denna summa.

Reservanterna inom utskottet ha vidare påpekat en annan sak, som kommer att bidraga till Grängesbergsbolagets oskäligen vinst och som utskottet ej heller kunnat bestrida. Utskottet säger endast, att hvad som sålunda anförts till största delen grundar sig på antaganden. Det är dock ett faktum, att de beräkningsgrunder, som vi lagt till grund för våra kalkyler, torde utgöra den ungefärliga normen för bolagets nettovinst per ton för närvarande, trots att brytningen utgjorde endast 1,350,000 ton år 1907. Huru oerhördt mycket större skall icke nettovinsten komma att bli i framtiden, då malm-brytningen blir så stor som det bestämmes i 1907 års kontrakt, och därtill ytterligare kommer den ökning af 400,000 till 600,000 ton årligen, som medgifves i den nu föreslagna öfverenskommelsen?

Det torde vara klart, att ju större årsbrytningen inom detta gifvande malmfält, Kiirunavaara, blir, ju större blir nettobehållningen. Anläggningarna behöfva ej göras vida större för brytning af några hundra tusen ton mer eller mindre per år. De komma nog att bli så förstklassiga, att de kunna användas för snart sagt hvilken brytning som helst och å andra sidan behöfva ej administrationskostnaderna stiga i samma progression, som brytningen gör. Ur dessa synpunkter sedt har man att förutse, att Kiirunavaarabolaget genom denna öfverenskommelse kommer att göra sig en oskäligt stor vinst på det hela, och då nu reservanterna yrkat rent afslag, på af dem angifna grunder, och jag för min del ej kan vara med på Kungl. Maj:ts proposition af de skäl, vi i vår motion angifvit och jag nu ytterligare pekat på, vill jag för min del ej längre vidhålla den ståndpunkt, som vi motionärer intagit i motionen, utan skall jag i stället öfvergå till reservanterna och anhålla om bifall till det yrkande, som gjorts af vice talmannen, nämligen afslag å utskottets hemställan.

Med herr Carlsson i Malmberget förenade sig herr *Lundström*.

Herr Ekman i Mo gård: Herr talman, mina herrar! För hvarje gång, som här i Riksdagen debatter föras i liknande frågor som den nu föreliggande, går det från oppositiones sida som en röd tråd genom dess anföranden mot förslagen två synpunkter. Den ena är den, att man hyser en rädsla för en för stor malmexport från vårt land, och den andra, att man är rädd, att den part, med hvilken en öfverenskommelse skall träffas, skall å sin sida få för stor vinst. De två

talare, som här uppträdd, ha ej jäfvat den regeln utan gifvit uttryck åt dessa två synpunkter. För min personliga del vill jag säga, att ingen af dessa synpunkter för mig har någon större betydelse. Be-träffande tillgången på järnmalm är vårt land, jämfördt med andra länder, så särdeles lyckligt lottadt, att jag tror, att våra betänkligheter där borde inskränkas högst väsentligt, om ej helt förfalla. Däremot är vårt land icke alldeles så väl försedt med nödigt kapital, och det har synts mig, att det vore önskvärdt, att vi ej inskränkte malmexporten utan snarare ökade den för att därigenom införa mera kapital till landet. Jag tror att detta, särskildt om det tillämpats tidigare, skulle visat sig gynnsamt vid den nuvarande tidpunkten. Man känner ju, huru olika metoder man nu för tiden har för att tillgodogöra sig malmen äfven af ganska låg kvalitet, och vi ha ej minsta garanti för, att ej utvecklingen skall gå längre i samma riktning, och att ej den tid skall komma, då våra malmer ej längre bli så eftersökta, som de för närvarande äro. Jag tror, att äfven i detta förhållande ligger skäl till att ej onödigtvis spara dem. Hvad den andra regeln från oppositionens sida beträffar, nämligen den att med mycket stor ängslan söka se till, att den part, med hvilken man skall träffa öfverenskommelse, icke skall göra sig en för stor vinst, tror jag helst, att man bör söka ställa öfverenskommelsen så, att den innebär fördelar för *bägge* parterna, ty det är nog den enda möjligheten att åstadkomma en varaktig öfverenskommelse. Men jag tror, att man bör mera se till, att den part, man företräder, i detta fall staten, verkligen får fördel, än att med onödig ängslan undersöka, huruvida måhända den andra partens fördel skulle vara en hårsman för stor. I det nu föreliggande fallet tror jag det vara ställdt utom allt tvifvel, att statens fördelar äro högst betydliga. Men jag tar för alldeles gifvet, att de män, som stå i spetsen för Grängesbergsbolaget, äro tillräckligt skickliga för att äfven de tillvarataga bolagets bästa, och min öfvertygelse är, att Grängesbergsbolaget ingalunda skulle ingått på en sådan öfverenskommelse som den nu föreliggande, om ej äfven det å sin sida däri sett några fördelar.

Nu har här af reservanterna särskildt framhållits, att man borde undvika denna öfverenskommelse med Grängesbergsbolaget och att staten i stället för närvarande borde inskränka sig till inköp af de ifrågavarande Svappavaarabolaget tillhöriga grufvor. Kan detta verkligen vara klokt efter den uppgörelse, som förlidet år af staten träffades. Om staten inköper dessa grufvor utan samarbete med Grängesbergsbolaget, måste ju staten antingen låta det därför utlagda kapitalet ligga räntelöst, eller också måste den åstadkomma erforderliga kommunikationsleder till grufvorna, montering af grufvorna, anordnande af arbetarebostäder, dyrbart maskineri etc. för igångsättande af grufdriften. I förra fallet är ränteförlusten klar. I det senare fallet kan det vara möjligt, att staten skulle kunna, om den själf drefve denna grufvörelse, göra sig en vinst. Jag hysar dock mina tvifvel om, att staten skulle kunna under nuvarande förhållanden på ett så affärsmässigt sätt drifva rörelsen, att någon vinst uppkomme. Men äfven under förutsättning att så skedde, så skulle staten, när vi komma till 1932, då statens lösningsrätt beträffande Grängesbergs-

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
gruftor
m. m.
(Forts.)*

bolaget inträder, vara intressent i tvenne med hvarandra konkurrerande grufföretag. Staten skulle då antingen ha att fortsätta denna konkurrens mellan de två gruffälten eller också, hvilket jag anser omöjligt, nödgas nedlägga rörelsen vid det ena.

För min del anser jag, att man ej skall alltför mycket fästa sig vid den monopolisering, man här pekat på, beträffande Grängesbergsbolagets rätt att fortfarande exportera malm, ty det synes mig vara klart, att med det intresse, staten kommer att få i detta bolag, det bör vara af vikt, att bolaget får skötas på sådant sätt, att det blir en verkligt vinstgifvande affär, som staten ingår uti och ej, att det skall anordnas konkurrens med detta bolag, i hvilket staten är delägare, hvilket åstadkommer, att, när staten skall tillträda bolagets egendom, värdet af det tillträdade genom konkurrensen högst väsentligt förminsats.

Reservanterna, herrar vice talmannen, Sjö och Odqvist stödjade sig på en af herr Boman i Första Kammaren väckt motion och på de kalkyler, herr Boman där uppgjort. Herr Boman påpekar i sin motion, att det är gifvet, att rätten för Grängesbergsbolaget att öka sin export skall medföra en ökning i vinsten äfven därigenom, att förvaltningsomkostnaden och därmed jämförliga omkostnader komma att fördelas på en större kvantitet. Detta har han kalkylerat till ungefär 5 öre per ton utan att angifva, hvarifrån han fått denna siffra. Jag vågar tro, att denna siffra ej är riktig. Jag ber samtidigt att få påpeka, att rätten för bolaget att öka sin export kommer måhända och sannolikt att medföra så pass stort tillflöde till marknaden af malm, att det ej är osannolikt, att någon nedgång i malmpriset därigenom åstadkommes.

Jag tror verkligen i motsats till vice talmannen, att de kalkyler, som i den kungliga propositionen företetts, äro vida mer att fästa afseende vid än herr Bomans.

Då vice talmannen särskildt framhöll som sin uppfattning, att de verkställda undersökningarna ej varit så fullständiga, att man därpå kunde grunda det nu föreslagna köpet, vill jag som min åsikt uttala, att de verkställda undersökningarna fullständigt ådagalägga, att gruffältet väl är värdt, hvad som nu begäres för det. Men jag vill ingalunda bestrida, att ej fullständiga undersökningar med all sannolikhet komma att visa vida högre värden. Jag vill i det hänseendet tillåta mig att påpeka, hvad professor Petersson anført. Han säger: Hvad först beträffar Svappavaara malmfält, hade af olika personer vid skilda tillfällen gjorda uppskattningar af malmarean vid malmens utgående i dagen gifvit nära öfverensstämmande resultat, hvadan man med stor tillförsikt torde kunna angifva malmarean vid Svappavaara till omkring 50,000 kvadratmeter. På grund af dessa betydande dimensioner vid malmens utgående i dagen vore man berättigad att antaga ett stort djupgående hos fyndigheten. Då emellertid en på direkta undersökningar grundad kunskap om fyndighetens utsträckning mot djupet saknades, hade man vid hittills utförda beräkningar af malmtillgången endast tagit hänsyn till den kvantitet, som beräknats finnas ofvan den projekterade järnvägens nivå eller 88 meter under toppen af malmberget. Med ledning af föreliggande kalkyler,

af hvilka vissa vore grundade på mycket detaljerade mätningar och beräkningar, finner professor Petersson det vara berättigadt att antaga en malmtillgång i Svappavaara af cirka 15 miljoner ton ofvan den projekterade järnvägens nivå. Vidare kommer en redogörelse för malmens kvalitet, hvarpå yttras: Areal af genom hittills utförda undersökningar till sin beskaffenhet och utsträckning någorlunda känd malm inom Leveäniemi malmfält har professor Petersson uppskattat till cirka 32,000 kvadratmeter. Därtill komme emellertid en icke ringa kvantitet malm, hvars befinlighet konstaterats genom diamantborrningar. Den samlade malmen torde äga i stort samma area till åtminstone 100 meters djup. Intill ett antaget djupgående af 100 meter kunde enligt professor Peterssons åsikt malmtillgången utan fara för öfverskattning beräknas till cirka 15 miljoner ton, och redan genom hittills utförda borrningar vore ådagalagdt, att betydande kvantiteter af malm funnes under 100 meters djup. Sedan följer äfven där en redogörelse för malmens kvalitet.

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

Jag vågar påstå, att dessa undersökningar äro så pass grundliga, att de väl motivera den uppfattningen, att den uppgörelse, som nu är ifrågasatt, skulle bli till förmån för staten. Man har yttrat, att det vore skäl i att låta denna fråga hvila, och vice talmannen ansåg, att man borde afslå den nu i förhoppning, att Kungl. Maj:t till en kommande Riksdag skulle komma in med förslag angående inköp af grufvorna till billigare pris än det nu ifrågasatta. Ja, det är ju svårt att spå, om hvad framtiden har i sitt sköte. Men att man därom kan ha olika åsikter är gifvet. Min uppfattning är den, och den har grundats på den erfarenhet, som vid tidigare liknande tillfällen vunnits, att, om öfverenskommelsen nu afslås, så kommer icke en så förmånlig öfverenskommelse som den nu ifrågasatta att kunna uppnås. Jag tror, som jag förut påpekat, att en grundligare undersökning skall ådagalägga större värde hos gruffälten. Är detta riktigt, så är det klart, att man under sådana omständigheter ej rimligtvis kan begära en nedprutning i priset.

Herr talman, på grund af hvad jag tillåtit mig anföra ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Persson* i Tällberg, *Camitz* och *Röing*.

Herr Larsson i Lund: Herr talman! Den siste ärade talaren började sitt anförande med att erinra, hurusom det hufvudsakligen vore två synpunkter, hvilka gjorde sig gällande i diskussioner sådana som denna, eller rörande förvärfvande af norrbottniska malmfält. Den ena af dessa synpunkter gällde farhågan för att malmexporten skulle alldeles för mycket forceras och våra malmtillgångar därigenom reduceras, till förfång för den inhemska järnförädlingen. Den andra synpunkten skulle vara den, att man med ängslig omsorg sökte vaka öfver, att icke den part, med hvilken staten träffade aftal, skall komma att få för stora fördelar.

Med afseende på den första synpunkten kan jag icke annat än dela herr Ekmans uppfattning, att farhågorna äro öfverdrifna. Äfven

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
gruvoor
m. m.*

(Forts.)

jag håller före, att en ökad malmexport icke behöfver vara någonting i sig skadligt, utan kanske snarare nyttigt. Men jag kan därför icke medgifva, att det skulle vara förmånligare att för denna ökade malmexport anlita en malm af högre värde och med lättare brytningskostnader, än att härför använda en malm af lägre värde och med större brytningskostnader.

Den andra synpunkten har jag för min personliga del icke fäst mig vid. Det är ju alldeles uppenbart, att, om man skall få till stånd ett aftal mellan tvenne parter, detta måste ske på det sätt, att hvar-dera parten finner sig vinna fördelar genom aftalet. Då jag icke kunnat vara med om att tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts föreliggande proposition, så har detta således ingalunda berott därpå, att jag ansett, att det bolag, som man för korthetens skull här kallat Grängesbergs bolaget, skulle göra alldeles för stor vinst på detta aftal, utan därpå att jag ansett aftalet icke skola komma att för staten medföra de fördelar, som jag skulle vilja åt staten bevara.

Nu skulle man ju det oaktadt, om man, såsom den siste ärade talaren gjorde, funne, att statens fördelar af aftalet vore högst afsevärda, kunna biträda Kungl. Maj:ts proposition. Men jag hemställer, huruvida det verkligen kan vara af behovet påkalladt att för afslutande af detta köp med Svappavaarabolaget anlita Grängesbergsbolagets medverkan. Jag har åtminstone icke kunnat i Kungl. Maj:ts proposition finna något, som öfvertygat mig om att detta vore nödigt, och då vet jag icke, hvarför man skall inlåta sig på ett aftal, som, såvidt jag kan bedöma, icke kan tillskynda staten de fördelar, som man borde hafva rätt att vänta, fördelar, som staten borde kunna få utan denna medverkan. Jag är, liksom, efter hvad jag antager, vi alla, öfvertygad om det önskvärda i att staten förvärfvar ifrågavarande malmfält. Men jag har icke kunnat vara med om, att detta förvärf skall ske under medverkan af Grängesbergsbolaget, och detta af skäl, som hufvudsakligen sammanfalla med dem, för hvilka herr vice talmannen nyss redogjort och hvilka jag skulle vilja i korthet sammanfatta sålunda: genom detta aftal med Grängesbergsbolaget binder staten händerna på sig, förhindrar sig för lång tid framåt att på sätt, som må kunna finnas vara för staten förmånligast, tillgodogöra sig den malmtillgång, som genom aftalet med Svappavaarabolaget kan åt staten förvärfvas. Och ett annat skäl är det, att aftalet med Grängesbergsbolaget skall, huru man än vill se det, med största säkerhet göra staten sämre situerad, när den tid kommer, då frågan om inlösen af stamaktierna i Grängesbergsbolaget skall på allvar behandlas.

Denna senare synpunkt skulle icke haft den stora betydelse den nu har, om icke Riksdagen förlidet år afslagit den reservation, som åfföljde statsutskottets då föreliggande betänkande, en reservation, som ville begränsa den medelvinst per ton malm, som skulle ligga till grund för beräkningen af lösesumman till högst tre kronor. Hade Riksdagen tagit denna reservation, så hade man med större jämnmod och kanske med mindre motvilja kunnat gå med på en samverkan i detta fall med Grängesbergsbolaget. Men hvad var det, mina herrar, som under diskussionen i fjol härom gjorde den största effekten och säkerligen kom många inom denna kammare att säga sitt nej till

reservationen? Jo, den upplysningen, att Grängesbergsbolaget icke ville underkasta sig den i reservationen föreslagna begränsningen. Då således den vinst, som skall ligga till grund för beräkningen af löseskillingen, nu visserligen är begränsad till *kvantiteten* af malmen, men däremot alldeles obegränsad i öfrigt, så är det för mig högst motbjudande att ingå på ett aftal med Grängesbergsbolaget, hvarigenom statens ställning kan med all säkerhet beräknas blifva väsentligen försämrad år 1932, då det för staten gäller att tillösa sig stamaktierna i sagda bolag.

Nu vet jag mycket väl, att det äfven inom denna kammare finnes åtskilliga, som icke tycka det ligga så synnerligen stor vikt vid att staten verkligen kommer att blifva ägare af stamaktierna i Luossavaara—Kiirunavaara-bolaget; men å andra sidan tror jag, att åtminstone för kammarens flertal detta var kärnpunkten i det aftal, som förlidet år uppgjordes med bolaget, och äfven från regeringsbanken betonades just den stora fördelen af att staten inom jämförelsevis kort tid kunde, om den så ville, blifva ägare af alla dessa stora malmfält. Genom ett bifall nu till Kungl. Maj:ts proposition har man enligt mitt förmenande aflägsnat sig ett betydligt stycke från utsikten att få detta väsentliga moment i aftalet från i fjol realiseradt, när tiden därtill kommer.

Då jag således icke kunnat biträda Kungl. Maj:ts proposition i denna del, skulle jag helst velat gå den väg, som anvisats dels i herr Bomans och dels i herr Carlssons i Malmberget m. fl. motioner och således, med strykande af kontraktet med Grängesbergsbolaget, acceptera aftalet med Svappavaarabolaget, i synnerhet med de förändringar, som häri af utskottet införts beträffande fördelning af köpeskillingen. Men jag kan icke dölja för mig, att den förebragta utredningen är alldeles för otillräcklig för att beträda den vägen; det behöfs icke den utredning, som påkallats utaf reservanterna och mot hvilken herr Ekman polemiserade, utan förnämligast den utredningen, hvilka åtgärder staten sedan har att vidtaga för att på bästa möjliga sätt kunna tillgodogöra sig denna egendom. Ty för mig står det uppenbart, att det icke bör sättas i fråga, att staten skall köpa dessa malmfält endast för att, såsom här sagts, på dem lägga den döda handen. Men å andra sidan är det icke alldeles nödvändigt att — såsom emellertid herr Ekman gjorde — häremot uppställa det alternativet, att staten skulle för egen räkning verkställa grufvdrift. Ty det finnes ett tredje alternativ, som jag antager skulle vara för staten förmånligast, nämligen att staten verkligen gör sig till ägare af gruffältet men åt den enskilda företagsamheten upplåtes exploateringen af dessamma på ett för staten nöjaktigt sätt; och ett aftal därom kan då begränsas till den tid, under hvilken statens handlingfrihet vis-à-vis Grängesbergsbolaget i alla fall är bunden, d. v. s. till år 1932. Om denna utväg anlitas, komme staten alldeles icke att stå inför en sådan situation som den af herr Ekman skildrade, eller att vara ägare af två med hvarandra konkurrerande grufföretag och därmed nödgas antingen att låta konkurrensen på detta sätt fortgå eller ock nedlägga det ena företaget. Ty komma de båda företagen i statens hand, upphör ju, såvidt jag kan se, konkurrensen dem emellan, och då bör

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)

grufdriften i Norrbotten kunna på ett för staten förmånligt sätt anordnas, utan den enskilda företagsamhetens medverkan.

Då det emellertid, såsom saken nu ligger, icke är tänkbart att kunna få bifall till rent inköp utan vidare, så har jag nödgats avsluta mig till samma hemställan, som öfriga reservanter inom utskottet. Nu är jag ingalunda blind för att ett afslag på förslaget om inköp af dessa malmfält gör frågan om koncession för Svappavaarabolaget på anläggande af en järnväg Svappavaara—Kiruna aktuell. Men jag tror i alla fall icke, att den saken är så synnerligen farlig. Jag kan icke underlåta att här fästa uppmärksamheten på hvad hans excellens herr statsministern under fjolårsdebatten i denna kammare yttrade just angående spörsmålet om koncession på en järnväg Svappavaara—Kiruna. Hvad hans excellens då yttrade tror jag hafva full tillämplighet ännu i denna stund. Men härtill har kommit en ytterligare omständighet, som icke bör förbises. Sedan Riksdagen år 1901 i skrifvelse till Kungl. Maj:t yttrat sig om de betingelser, under hvilka Riksdagen ville medgifva koncession på en järnväg mellan Svappavaara och Kiruna, har under år 1907 tillkommit den omständigheten, att staten blifvit ägare till Mertainens gruffält, ett gruffält beläget mellan Svappavaara och Kiruna och omedelbart tangeradt af den projekterade järnvägen mellan dessa båda orter. Om nu så skulle vara, att regeringen, därest vidare underhandlingar om inköp af gruffälten skulle stranda, anser sig böra bevilja koncession på nämnda järnvägsanläggning, vågar jag taga för alldeles gifvet, att med hänsyn till denna år 1907 inträffade omständighet eller att staten blifvit ägare till ett stort och dyrbart malmfält alldeles invid den projekterade järnvägen, regeringen inte skall underlåta att bland koncessionsvillkoren intaga sådana bestämmelser, att, när staten framdeles skall tillgodogöra sig Mertainens gruffält, staten då icke må ligga i händerna på ett enskildt järnvägsbolag. För det ändamålet är det icke tillräckligt med det vanliga villkoret om statens rätt att inlösa järnvägen, utan det behöfs nog andra och mera betryggande bestämmelser. Det skulle äfven kunna ifrågasättas, om icke den nu angifna omständigheten borde föranleda därtill, att frågan om byggande af en statsbana Kiruna—Svappavaara toges under ny ompröfning.

I sakens nuvarande läge kan jag intet annat yrkande göra, än att kammaren med afslag å utskottets hemställan må bifalla den af herr vice talmannen m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Berglund: Herr talman! Det ligger något bestickande i den kungl. propositionen. I första draget får man nog den uppfattningen, att det här vore en affär att göra för staten. Men läser man närmare igenom propositionen, tror jag nog, att man kommer till den uppfattningen, att det *icke är guld allt som glimmar*. I den kungl. propositionen framhålles med styrka önskvärheten af statens förvärfvande utaf dessa malmegendomar, och att detta lättast skulle vinnas genom ett inköp. Ja, det är riktigt. Resonemanget i den kungl. propositionen är, som sagdt, bestickande. Man vill där visa, att staten utan kontanta utlägg — jag räknar icke dit ett förskotterande af 5 miljoner kronor — kan komma i besittning af dessa två malmberg,

Svappavaara och Leveäniemi. Man vill med andra ord visa, att vi genom att byta bort 9 miljoner ton malm i rundt tal skulle få två andra malmberg, innehållande tillsammans 30 miljoner ton malm — jag räknar icke med de två obetydliga malmberg, som därjämte tillkommit. Detta är, tyckes det, affär — att byta bort 9 miljoner ton och erhålla igen 30 miljoner. Visserligen heter det, att affär är affär, och om staten förtjänar på saken, hafva vi icke något att göra med, om äfven bolaget förtjänar. Jag skall erkänna det till en viss del. Men här är dock icke förhållandet så, som man vill göra gällande. Dessa berg hafva ursprungligen tillhört staten och tillhöra ännu staten delvis. Jag undrar, om man icke har rätt att fråga sig själf, när det gäller en sådan affär som förevarande: är det nedlagdt, tillnärmelsevis, något arbete på dessa berg, som motsvarar den stora summa, som nu fordras? Har man icke rätt att framställa en sådan fråga? Nog förstår jag mycket väl, att de båda malmbolagen, Luossavaara- och Grängesbergsbolagen, skola vara mycket nöjda med affären. De skola, enligt herr Brantings och Carlssons motion, förtjäna 20 miljoner. Nog förstår jag, att Svappavaarabolaget också skall vara nöjdt med affären, då det får 8 $\frac{1}{2}$ miljoner utan ringaste risk. Luossavaarabolaget skulle dessutom få den ofantligt stora fördelen att befrias från all konkurrens, med ett ord sagdt erhålla monopol på all malmutfraktning. Men jag frågar: hvad skulle staten förtjäna på affären? Innan man besvarar den frågan, bör man göra sig klart den olika naturen af dessa berg, om hvilka nu är fråga. Jag nämnde, att Svappavaara har legat helt och hållet och ligger ännu delvis på kronojord. Hvad innebär detta? Jo, att staten är till hälften ägare af berget, i det att staten har sin jordägareandel kvar i hälften af detta berg, Svappavaara. Men så är icke fallet med Leveäniemi. Det ligger på enskild mark. Alltså har staten ingen jordägareandel i detta berg. Ser man nu till, hvad Svappavaarabolaget begär för sin egendom, finner man, att Svappavaara uppskattats till 7 miljoner, under det att Leveäniemi uppskattats till 1 $\frac{1}{2}$ miljon. Man gör sig då verkligen den frågan: huru har denna oerhördt olika värdesättning af bergen kunnat ifrågakomma, då de innehålla ungefär lika tonantal malm, och Leveäniemi i den kungl. propositionen får särskildt till beröm, att det, på grund af malmens lämpliga beskaffenhet, är af ovärderlig nytta för den inhemska förädlingsrörelsen. Man måste verkligen baxna inför denna olika värdesättning. I Svappavaara har, såsom jag nämnde, kronan sin jordägareandel kvar och detta i 14 af 27 utmål. Hvad vill detta säga? Jo, det vill säga, att, när det finnes 27 utmål, samt Svappavaarabolaget öfverlåter sin jordägareandel i 14 utmål och Svappavaara byamän ha jordägareandel i 13 utmål, så är det, om man drager dessa 13 utmål från de 27 utmålen, alltså 14 utmål, i hvilka staten har jordägareandel, såvidt jag kan förstå den kungl. propositionen. Det vill med andra ord säga, att staten redan skulle rå om bortåt $\frac{1}{4}$ af detta berg genom sin jordägareandel i grufvorna. Vid sådant förhållande framträder ju så mycket märkligare denna olika värdesättning.

Men det har inträffat ett annat förhållande. De inmutningar, om hvilka herrarne sett omnämndt, gjordes 1899 utaf herr Thisell. Han erhöll då utmål på detta berg. Men något, som icke står i pro-

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmsfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

positionen, men som jag här har officiella papper på, är att Leveäniemi icke varit inmutadt första gången utaf herr Thisell, utan att det har varit inmutadt två gånger af de yngre herrarne Thisell, den ena gången just 1899 och den andra gången år 1903. Nu frågar man sig: Tro herrarne verkligen, att man gjort en inmutning där för att kasta bort sina pengar? Tro icke herrarne, att de yngre herrarne Thisell tagit reda på, att här förelåg verkligen något fel med insyningen eller dylikt? Det må ju vara huru som helst med den saken. Dessa inmutningar äro dock förfallna därigenom att herrarne Thisell icke hafva bevakat sina intressen. Men i år har, såsom äfven af propositionen framgått, återigen begärts inmutning af en herr Rådell i Uppsala. Jag behöfver nu icke gifva mig in på något afgörande härvidlag, om herr Rådells inmutning kan komma att stå sig eller icke. Det blir en sak för sig. Och det kommer i alla händelser till process. Men, förutsatt att herr Rådell skulle tillerkännas Leveäniemi, hvad råder Svappavaarabolaget då om, hvad har det då att sälja? Jo, det har sin jordägareandel, och den är hälften. Tro herrarne under sådana förhållanden, om inmutningsrätten tilldömes herr Rådell, att han skulle vilja sälja sin andel för 2 miljoner. Nej, jag förmodar, att äfven han begär 7 miljoner, han såväl som de andra.

Nu har visserligen statsutskottet kastat om dessa värden. Men det är högst märkligt, att, under det att Svappavaarabolaget begär 7 miljoner för Svappavaara och $1\frac{1}{2}$ miljoner för Leveäniemi, vill statsutskottet gifva för Svappavaara $3\frac{1}{2}$ miljoner men för Leveäniemi 5 miljoner. Man frågar sig: huru kan det komma till, att man varierar så med dessa värden? Ligger det någon rimlighet däri? Det är ju på en höft, som detta går. Utskottet säger: ja, 5 miljoner skola vi betala för Leveäniemi. Det synes mig vara ett märkligt förhållande detta, och jag kan icke förstå, att det bolag, som begär 7 miljoner kronor för sin egendom, skall, när man kommer och bjuder samt säger, ni får taga hälften, ni får taga $3\frac{1}{2}$ miljoner blott, skulle finna sig i en sådan sak. Jag tviflar därpå. Hvad skulle staten vinna på affären? Jo, att byta bort 9 miljoner ton malm på ett ställe i ett berg, där malmen är tillgänglig, så att den kan tagas när som helst och hvilken malm är af präktig beskaffenhet, mot det att vi få $\frac{3}{4}$ af Svappavaara och måhända hälften af Leveäniemi.

Det talas ju i propositionen om att vi behöfva dessa malmer i reserv. Men jag frågar: är det dock icke resonligare, är det icke förständigare att hafva denna reserv liggande på en plats, där vi hafva järnväg och där malmen är god, än att vi hafva denna reserv liggande 4 å 5 mil ute i ödemarken, då det blir nödvändigt att bygga en mycket dyrbar bana för att komma åt den.

Nu skall jag gärna erkänna, att Svappavaarabolaget blef illa behandladt i fjol, då Luossavaarabolaget erhöll tillstånd att utfrakta på Kirunabanan ända till 3 miljoner ton. Ty det kan ju vara möjligt, att banans trafikförmåga icke kan uppdrifvas utöfver dessa 3 miljoner ton, åtminstone för närvarande. Och under alla förhållanden, är det ännu en faktor att räkna med, nämligen den norska sidan af banan. Äfven om Svappavaarabolaget får tillstånd och vi på svenska sidan kunna drifva upp trafikförmågan något öfver 3 miljoner ton per år,

så är det icke sagdt därmed, att norrmännen åtaga sig att frakta eller ens kunna frakta utöfver 3 miljoner. Men nu är det ju klart, att, om staten icke reflekterar på detta, kan man icke förneka Svappavaarabolaget att få nyttiggöra sin egendom, utan den måste då få koncession och på egen risk använda och nyttiggöra sina malmer. Skulle då detta vara någon riksolycka? Tro herrarne, att det skulle vara någon riksolycka att låta bolaget på egen bana frakta ut sin malm till Kiruna och sedan låta vår egen bana Kiruna—Riksgränsen utfrakta så mycket den kan? Jag tror icke, att därigenom skulle vara så synnerligen stor skada skedd. För det första vore det till stort gagn för orten och för det andra vore det, såsom nämnts under diskussionen, därigenom vunnet, att statens döda hand icke komme att läggas på detta berg. Ja, det må vara därmed huru som helst, men under de förhållanden, som råda — de outredda äganderättsförhållandena — tror jag, herr talman, att man, för att använda ett vulgärt ordspråk, skulle köpa grisen i säcken, om man bifölle den kungl. propositionen, hvarför jag skall be att få yrka bifall till reservationen.

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Scappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

Hans excellens, herr statsministern Lindman: Herr talman, mina herrar! Den fråga, som här föreligger, är ju onekligen af en mycket stor vikt och betydelse. Detta har framhållits af flera talare, och jag är äfven den förste att erkänna den saken.

Frågan har ett visst sammanhang med den sak, som Riksdagen afgjorde i fjol, nämligen frågan om uppgörelse med Grängesbergsbolaget om malmfyndigheterna i Kiiruna och Gellivare m. fl. *Jag ber då att få erinra om de skäl, som föranledde därtill, att propositionen 1907 kom fram och äfven blef af Riksdagen bifallen.* De fördelar, som man därigenom, enligt hvad man ansåg, skulle kunna vinna, voro i främsta rummet, att staten skulle erhålla kontroll öfver dessa gruffält, de största som finnas i Norrbotten, nämligen Kiirunavaara och Gellivare. Denna kontroll erhöi staten genom att förvärfva hälften af dem med full äganderätt, och genom en annan anordning erhöi staten äfven kontrollen öfver den andra hälften, hvarjämte staten tillika förvärfvade en hel del andra gruffält, såsom herrarne torde erinra sig.

Det andra skälet var, att staten genom detta förvärf ville se till, att icke dessa stora malmfyndigheter, dessa nationalrikedomar, som de så många gånger och med full rätt hafva kallats, skulle komma under utländskt inflytande, utan att svenska staten skulle vara den, som hade i sin hand att kunna bestämma öfver dem.

Slutligen var det tredje skälet, att man ville förvärfva möjligheten att, i händelse de mellansvenska grufvorna en gång skulle taga slut, järnmalm icke skulle tryta för den för vårt land så gamla och viktiga järnhandteringen.

Rörande den uppgörelse, som gjordes i fjol, tror jag, att man skulle kunna säga, att Riksdagen nog skulle göra om den i år, ifall den nu varit ogjord. Och för min del har jag icke funnit något som helst skäl att ångra, att den uppgörelsen blef af mig framlagd till Riksdagen förra året.

Nu menar man, att det finnes andra grufvor i dessa trakter. De äro visserligen icke kända att vara af på långt när så stor betydelse

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

som Kiirunavaara och Gellivare. Men ett par af dem äro dock betydande nog. Dessa grufvor äro de, som afhandlas uti föreliggande kontrakt, nämligen Svappavaara och Leveäniemi. Det var ju helt naturligt, att man äfven fick sina tankar på, om man icke skulle kunna förvärfva dessa gruffält och förfara med dem ungefär på samma sätt, som man förfarit med de andra.

Emellertid är nu en omständighet att taga i betraktande i fråga om dessa grufvor, och den har blifvit förut berörd, den har äfven omnämnts i den kungl. propositionen, nämligen *koncessionsfrågan*. Bolaget har, såsom herrarne veta, begärt att få koncession på en järnväg af 42,7 kilometers längd från Svappavaara till Kiruna. Riksdagen, som tillfrågades af Kungl. Maj:t, förklarade, att den icke hade något emot, att den begärda koncessionen beviljades, men uppställde för sin del såsom villkor för denna koncession, att man skulle hafva trygghet för att såväl malmfälten som järnvägen komme att stanna i svenska händer samt vidare att man skulle hafva trygghet för att penningar funnes till järnvägens byggande. Med anledning häraf ha åtgärder vidtagits i afseende å bolagsordningen för Svappavaara aktiebolag, däri den bestämmelsen blifvit införd, att utländing icke får äga aktier i bolaget. Om denna bestämmelse icke skulle vara fullt tillfredsställande, såsom den nu är formulerad, så går det ju an att ändra densamma, innan koncession beviljas. Trots alla föreskrifter kan man dock icke förväfva någon absolut trygghet för att icke aktier kunna medelbart eller omedelbart öfvergå i utländingars hand.

Beträffande det kapital, som erfordras för byggande af järnvägen, har bolaget företett intyg, att detta kapital finnes till bolagets förfogande. De villkor, som Riksdagen uppsatt för beviljande af koncessionen, skulle således vara uppfyllda.

Kungl. Maj:t måste emellertid för sin del uppställa nya villkor för koncessionen, hvilka Riksdagen icke hade uppställt. Om järnvägen skall komma till stånd, kräfves nämligen möjlighet att kunna forsla den malm, som kommer att fraktas från dessa malmfält, vidare öfver statsbanan från Kiruna vare sig åt vester till Narvik eller åt sydost till Luleå. Härför erfordras bland annat rullande materiel. Den kan Kungl. Maj:t icke bevilja anslag till, utan då skall Riksdagen vara med, och därför uppställde Kungl. Maj:t såsom villkor för bolaget, innan koncession beviljades, att öfverenskommelse skulle ha träffats, hur mycket malm som skulle transporteras på statsbanan och hur mycket bolaget skulle betala i frakt. Samtidigt med denna frågas diskuterande upptogs äfven frågan om inköp af Svappavaara och Leveäniemi malmfält. För mig personligen framstod det nämligen alldeles tydligt och klart, att det skulle vara till stor fördel för staten, om staten kunde förvärfva full äganderätt till dessa malmfält och grufvor i stället för att gifva koncession på en järnväg till Svappavaara och sedermera låta bolaget därifrån utfrakta malm från sina grufvor. De underhandlingar, som i detta ändamål bedrefvos redan under förra året, kunde emellertid icke leda till något resultat hvarken i det ena eller andra afseendet, ty bolaget och jag kommo icke öfverens om villkoren i det ena fallet eller i det andra. Beträffande köpet strandade förhandlingarna därpå, att bolaget icke ville gå ned

under 10 miljoner kronor. Jag vill erinra, att Leveäniemi grufvor ingalunda varit så noggrant undersökta, som de blifvit under sommaren förra året, men i alla fall var priset sådant, att man icke kunde vara med därom. Emellertid hafva underhandlingarna fortsatts denna vinter och bedrivits med intensitet och ihärdighet under en ganska lång tid, och resultatet af dessa underhandlingar hafva herrarna i den kungl. proposition, som ligger på Riksdagens bord för behandling i dag. *Denna proposition innehåller, såsom herrarna ha observerat, två kontrakt.* Det första kontraktet afser *uppgörelse med Svappavaarabolaget* och är ett kontrakt angående inköp af fyndigheterna. Ut i detsamma föreslås, att man skall inköpa fyndigheterna och betala $8\frac{1}{2}$ miljoner kronor för dem äfvensom att en del af köpeskillingen skall inestå, till dess de Rådellska inmutningarna i Leveäniemi blifvit klara. Jag ber att få nämna för den siste talaren, att man icke kan säga, att man satt ett pris på det ena gruffältet och ett på det andra, ty priset på det hela är $8\frac{1}{2}$ miljoner kronor och anledningen till att man upptog endast $1\frac{1}{2}$ miljoner kronor, som skulle innehållas, var, att man efter granskning af sakkunnige, såväl bergssakkunnige som jurister, var fullt öfvertygad, att de Rådellska inmutningarna voro alldeles värdelösa och att man icke onödigtvis ville genom att sätta den summa, som skulle innehållas för Leveäniemi, alltför stor, liksom i hans hand spela öfver en ganska stor ersättning af bolaget, hvilken ersättning såväl staten som bolaget vore lifligt öfvertygade om att han aldrig skulle få.

För öfrigt vill jag säga, att om det villkor om innehållande af 5 miljoner kronor, som af statsutskottet föreslagits, kommer till stånd, så har jag absolut ingenting att erinra däremot. Det kommer kanske endast att inträffa, att han får mera betaldt än han skulle hafva, men den summan behöver icke blifva så förfärligt stor. Den saken anser jag icke hafva något att betyda.

Då Kungl. Maj:t framlade detta kontrakt, var det ju emellertid gifvet, att man knappast skulle kunna gå till Riksdagen och säga: låtom oss köpa dessa grufvor för $8\frac{1}{2}$ miljoner kronor, utan att på något sätt kunna anvisa för Riksdagen någon möjlighet att få igen dessa penningar. Regeringen ville ju icke anvisa det sättet, att man skulle exploatera grufvorna och bryta dem. Det är ett sätt att få tillbaka penningarna, men den vägen ville man icke gå. Och att lägga ut dessa $8\frac{1}{2}$ miljoner kronor och låta dem växa med ränta på ränta under många år är icke tilltalande, och jag trodde, att det ej heller skulle bli tilltalande för Riksdagen att vara med på detta. Därför kom *kontraktet med Grängesbergsbolaget* till stånd, hvilket afser att betala staten köpeskillingen, ty det är just hvad detta kontrakt innebär. Kontraktet afser, att Grängesbergsbolaget skall af köpeskillingen betala de första $3\frac{1}{2}$ miljonerna. Sedermera skall i form af royalty på den malm, som får brytas, återbetalas till staten den återstående köpeskillingen 5 miljoner kronor. Grängesbergsbolaget öfvertager med ett ord betalningen af hela köpeskillingen $8\frac{1}{2}$ miljoner kronor och lämnar dessutom ett öfverskott till staten på ungefär 5 miljoner kronor, då tiden är slut 1932. Mot detta får bolaget bryta de omtalade 9 miljonerna ton, och det har ju väckt ganska mycken motsägelser, att man

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

Angående
inköp af
altiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
malmfält
m. m.
(Forts.)

skulle förfara på det sättet. Jag ber att få återkomma till den frågan något senare.

Hvad har händt, mina herrar, år 1932, om dessa båda kontrakt antagas? Jo, ingenting annat än att af staten förskotterade 5 miljoner kronor har staten fått igen med ränta och amortering, att staten därutöfver har fått nära 5 miljoner kronor, att staten har lämnat från sig $4\frac{1}{2}$ miljoner ton i Kiiruna och Gellivare af den kvantitet, som staten äger på sin hälft i dessa båda berg, men att staten i stället för dessa $4\frac{1}{2}$ miljoner ton har förvärfvat 30 miljoner ton i Svappavaara och Leveäniemi. Detta är, såsom jag tror, hvad man kan säga hafva inträffat år 1932. Då frågar jag: är det förständigt af staten att nu förfara på detta sätt; är det klokt och är det riktigt? Är köpeskillingen riktig och finnas dessa bolagets tillgångar, som här talas om? Det är ju gifvet, att man kan fordra, att undersökningen af ett malmfält skall göras så fullständigt, att något tvifvel icke föreligger om, att icke de kvantiteter finnas, om hvilka det är tal. Det kan man nu naturligtvis göra. Men frågan är då, om icke undersökningen här i hvarje fall är gjord så, att den kan fullständigt motivera det byte, som här är fråga om. Detta är hvad jag skulle vilja försöka att visa. Beträffande *malmtillgångarna i Svappavaara* bör omnämnas, att detta malmfält är undersökt flera gånger. Det är undersökt äfven för statens räkning af experter, som staten skickat dit; det är undersökt af flera andra personer oskså, och man har genom jordrymning i berget i dagen kommit till den bestämda slutsats, hvilken icke är ett hugskott, utan klart och tydligt visar, att berget har i dagen en malmarea af 50,000 kvadratmeter, att malmen i dagen har en längd af 1,3 kilometer och en medelbredd af 40 meter, således en ganska betydande malmtillgång. Så ser det ut i dagen. Huru ser det ut på de stora djupen? Där äro svårigheterna större. En del beräkningar äro gjorda, och jag erkänner, att dessa beräkningar med afseende å Svappavaara icke äro så omfattande som önskligt varit, men å andra sidan har man just af den anledningen icke beräknat någon malm under järnvägens nivå, d. v. s. man har icke gått ned på något större djup, utan endast tagit i beräkning den del af malmen som ligger öfver den omgifvande markens nivå. Borrningar äro dock gjorda, som gå ned 62 meter, 150 meter och 168 meter djupt under bergets högsta topp.

För öfrigt vill jag tillägga, att bolaget är jordägare till större delen af detta. Jag ber herrarne observera, att berget ligger på kronans mark, men när det gäller att bestämma äganderätten, så har bolaget faktiskt genom gamla utmål jordägarerätten på en stor del af berget, och på den andra delen har bolaget arrenderat kronans jordägarandel på 20 år.

Beträffande *malmtillgångarna i Leveäniemi* äro undersökningarna numera ganska fullständiga, då där äro gjorda icke mindre än 73 borrhningar, och de borrhningar, som äro gjorda under den senaste sommaren och hvilka varit tillgängliga för statsutskottet, visa ett förvånansvärdt godt resultat i många afseenden. Det finnes borrhål, som gå genom malmen öfver 100 meter, och det finnes borrhål, som gå ned på mycket stora djup ända till 166 meter. Det finnes borrhål, som gå i malm en längd af 103 meter, 118 meter och 77 meter o. s. v. Man

kan tvifla på allting, men man får i alla fall det intrycket, att det är icke bara i blindo, som man kommit fram med meddelandet angående den kvantitet, som finnes, utan att man verkligen har ganska stora skäl för att det finnes rätt mycket malm i dessa berg. Jag ber att i detta sammanhang särskildt få erinra om den låga fosforhalten i malmen i Leveäniemi. Den är utan tvifvel i större delen af fältet mycket låg, och det är särskildt detta förhållande, som gör, att det blir af värde för oss att förvärfva detta gruffält för att en gång kunna hafva att tillgå det för den svenska järnhandteringen.

Resultat af detta är således, att Svappavaara är rikt på järnmalm med hög fosforhalt och att Leveäniemi är rikt på järnmalm med öfvervägande låg fosforhalt. Sedermera följa med i den kungl. propositionen två gruffält, som heta Tansari och Salmivaara. Jag skall därvidlag bedja få omnämna för reservanterna i utskottet, att, när uppgörelsen gjordes, så visste jag icke om att Tansari och Salmivaara existerade. Uppgörelsen var så godt som klar, men så får jag reda på dem genom undersökningar af Konungens befallningshafvande och bergmästaren, och jag sade ifrån, att dessa gruffält skulle följa med. Hvilket värde de hafva vet man icke; de följa med utan pris. Nu säger man, att Tansari och Salmivaara borde ha undersökts, innan man köpte dem. Det kan enligt min mening icke vara klokt, ty undersökningarna kunna i ogynnsamt fall visa, att det icke finnes malm, och i gynnsamt fall att det finnes malm, och finnes det malm, så blir priset högre än det pris man nu får betala, nämligen noll kronor.

Nu ha naturligtvis mot detta förslag, såsom alltid sker i dylika fall, framställts en del anmärkningar. Här har särskildt i dag framkommit en anmärkning i en tidning, Stockholmstidningen, hvilken herrarne kanske ha läst. Den kommer såsom en stridsfanfar så där i sista minuten, så att den icke skall hinna bli bemött af de sakkunnige vederbörande, som staten i detta fall anlitat. Artikeln i fråga börjar med en liten inledning, som kan vara intressant och hvilken jag här skall be att få läsa upp. Den lyder som så: »plånboken är ömtåligare än både hjärtat och fosterlandskärleken.» Det är en sådan där liten fanfar, som skulle kunna stå på en fana den 1 maj, och den är afsedd att göra sin effekt, alldeles som meningen är med en inskription på en sådan fana. Jag vill emellertid tala om för de herrar, som icke förut känna till den saken, att den person, doktor Svenonius, som skrivit denna artikel — jag skall för öfrigt icke inlåta mig på något långt bemötande af hvad han sagt, ty han har varit hörd i statsutskottet — aldrig undersökt Svappavaara och Leveäniemi malmfält i malmgeologiskt syfte; han har endast besökt dem men aldrig undersökt dem närmare. Han har nu i alla fall blifvit visad den uppmärksamheten, att statsutskottet hört honom, och jag förmodar, att både statsutskottets majoritet och reservanterna ha fäst afseende vid de erinringar, som han därvidlag har kunnat göra. Då de säkerligen så gjort, men kommit till det resultat, att de ansett, att dessa erinringar icke kunna vara af så särdeles stor betydelse, så tror jag, att äfven jag kan säga, att de icke ha så stor betydelse. Uti den åsyftade tidningsartikeln talas om, att ett borrhål på visst djup visar,

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malm/ålt
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

att malmen smalnar, men det talas icke om, att resultatet af en annan borrhning, som också omnämnes i den kungl. propositionen, varit bättre. Någoting sådant är ju icke — enligt min uppfattning — fullt korrekt. Egendomligt är äfven, att denna artikel icke kommit in i den tidning, Dagens Nyheter, där doktor Svenonius började skriva sina artiklar i denna fråga, utan i Stockholmstidningen. Jag förmodar, att hans fosterlandskärlek blef för varm för Dagens Nyheter, så att han måste öfvergå till en annan tidning. Nu vill jag mot detta endast säga, att när dylika artiklar bli synliga och när personer komma med sådana erinringar och säga; detta göra vi för fosterlandets skull, är det nästan, som om de på samma gång skulle säga; det, som regeringen kommer med, är ofosterländskt. Jag tror dock knappast, att någon af herrarne tviflar på, att icke det förslag, som Kungl. Maj:t här kommit med, det må nu ses från den ena eller den andra sidan, är förestäfvadt af den mest oegennyttiga fosterlandskärlek, och nog ha vi trott, att vi genom framläggandet af detta förslag skulle göra något, som vore både klokt, riktigt och nyttigt.

Herrarne vilja kanske icke höra så mycket detaljer — ty det blir både långt och tröttsamt — men det är dock en detalj uti denna herr Svenonius' artikel, liksom äfven i hans föregående artiklar, som väckt en viss uppmärksamhet, nämligen när han säger, att det uti Svappavaara icke går 3,8 ton malm på en kubikmeter, utan endast 2,8 ton. Man skulle då kunna tänka sig, att han undersökt förhållandena i Svappavaara och sålunda fått veta, hvilketdera, som är det rätta, men det har han icke gjort, utan han har gått ut från ett annat gruffält, nämligen Gellivare, och sett efter, hur det ställer sig där i nämnda afseende. Med Gellivare såsom grund antager han sedan utan vidare, att det är likadant i Svappavaara. Men nu har professor Petersson genom verkliga undersökningar vid Svappavaara funnit, att på en kubikmeter gå 4,55 ton malm, och en annan, ingenjör Nordqvist, har fått siffran till 4,59 ton, och om därifrån afdrages det gråberg, som ligger i själfva malmen, kommer man efter vederbörlig reduktion ned till 3,8 ton malm per kubikmeter. Jag tror, att dessa senare uppgifter måste anses vara mera värdefulla än de af doktor Svenonius lämnade, ty de grunda sig på undersökningar å själfva fältet. Här föreligger utan allt tvifvel ett missförstånd å doktor Svenonius' sida, och detta missförstånd består däri, att vid beräkningen af huru många ton malm, som gå på en kubikmeter i Svappavaara, har man dragit ifrån allt gråberg, men vid de af doktor Svenonius anförda beräkningarna för Gellivare grufvor har medräknats det gråberg, som ligger instuckt emellan de olika malmskikten. Däri torde anledningen till uppgifternas olikhet vara att söka. Dessutom vill jag säga, att många af grufvorna vid Gellivare innehålla mycket högre antal ton per kubikmeter än 2,8, ty denna siffra är endast ett medeltal för hela fältet. Granskar man, såsom jag gjort, hela gruffältet vid Gellivare, så finner man, att där gråberg är inblandadt, kommer man mycket nära den nyss angifna siffran, men där förekomsten af gråberg är mindre, blir resultatet mycket gynnsamt, till och med öfver 3,8 ton malm per kubikmeter. Den anmärkningen kan man således, efter min uppfattning, taga ganska lugnt; jag tror icke, att det är någon fara med

den saken. Skulle det för öfrigt fattas någonting i den sålunda beräknade kvantiteten, har man för visso så betydande kvantiteter nere på större djup, att de med all säkerhet kompensera hvad som skulle kunna brista.

En af motionärerna här i kammaren, herr Nordström, säger, att en expert, som Krupp skickat hit för att värdera dessa fält, kommit till det resultat, att malmkvantiteten är lägre än hvad här beräknats. Jag vill då erinra om, att en annan tysk, ett geheimebergrath, som för åtskilliga tyskers räkning varit däruppe två gånger och noga undersökt malmfälten, redan 1899 uttalade, att, om man skulle kunna köpa dessa malmfält för 8 milljoner kronor, man då gjorde en mycket god affär. Det var hans uppfattning, och det var hvad han ansåg sig kunna tillråda de personer och de järnvärk, som skickat dit honom.

För öfrigt, hvarför skall man alltid, när det är fråga om dessa malmer, antaga, att det skulle kunna vara så, att just det gruffält, som det för tillfället gäller, är olikt alla andra, och att just det gruffältet icke skulle gå på djupet? I Gellivare går malmen ned i djupet, i Kiirunavaara är det på samma sätt och likaså vid Luossavaara, men nu säger man beträffande Svappavaara, att där kanske icke malmen förekommer på samma sätt. Men det finnes ju icke någon rimlig anledning att antaga, att icke malmen i den grufvan skulle gå till ungefär samma djup som i öfriga grufvor. Vi ha mellansvenska grufvor som gå 3—400 meter djupt, men här skulle det ett, tu, tre vara så, att malmförekomsten upphörde vid jordytan. Det är så orimligt, att man knappast kan fatta, hur ett sådant påstående kunnat komma fram, då det icke är på något sätt berättigadt.

Jag fäste mig vid ett uttryck i herr vice talmannens yttrande, som jag verkligen var glad öfver att det kom fram, när vi nu talade om denna sak, och det var, då han sade, att om icke uppgörelsen med Grängesbergsbolaget varit, så skulle till och med han måhända kunnat gå med på denna affär. Detta gläder mig, ty det visar, att i fråga om kvantiteten och priset härvidlag är han icke så tveksam, utan det är endast, när det gäller uppgörelsen med Grängesbergsbolaget, som hans stora tvekan uppkommit.

Här har af herr vice talmannen och äfven af andra blifvit sagdt, att man skall naturligtvis icke exportera den rikare malm, som finnes i Kiirunavaara, och spara den mindre rika malm, som finnes i Svappavaara. Ja, mina herrar, jag är af en alldeles motsatt åsikt. Jag kan icke finna någon nationalekonomiskt riktig princip i att man icke tager ut dessa 9 milljoner ton malm i det fält, som är i ordning och där järnväg finnes, utan i stället bygger en järnväg upp till ett annat malmfält för att få nöjet att taga ut den malm, som är något fattigare än den, som finnes i Kiirunavaara. Jag kan icke begripa ett sådant resonemang, utan det är, såvidt jag förstår, synnerligen oklart. Hvarför skola vi icke kunna spara Svappavaaramalmen och spara kostnaderna för anläggande af en järnväg och vidtagande af öfriga erforderliga anordningar? Allt detta skulle kräfva många miljoner. Det är väl nationalekonomiskt riktigt att icke bryta malm ur detta berg, när jag på andra håll har anordningar, som göra, att jag där är i tillfälle att taga ut malmen.

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmsfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)

Herr Carlsson nämnde, att Kungl. Maj:t i detta fall skulle ha varit bunden, så att Kungl. Maj:t icke kunnat göra annat än hvad Kungl. Maj:t här gjort, nämligen bunden beträffande priset och möjligheten af att kunna föra ut malmen. Jag vill säga, att vi naturligtvis icke äro på något sätt bundna af något pris. Detta har framkommit genom en frivillig öfverenskommelse, där man ganska länge och mycket resonerat och underhandlat. Det var således faktiskt icke på något sätt något band i det afseendet. Beträffande järnvägen, var det ju alldeles gifvet, att, om koncession beviljades, man måste ställa så till, att man fick rullande materiel o. s. v., så att malmen kunde fraktas bort — det är ju en förutsättning, som man icke kan komma ifrån.

Slutligen har det nämnts, att man är alldeles på det oklara med *brytningskostnaderna* i detta fall. Ja, man har ju icke praktiskt kunnat undersöka den saken, då man ännu icke brutit någon malm däruppe. Men man är dock icke på det oklara därom i alla fall, emedan inom statsutskottet förelegat icke mindre än tre eller fyra olika utredningar af olika personer rörande just den saken. Jag vet speciellt, att jag förra vintern anmodade en ingenjör att göra sådana utredningar, och då jag själf icke är alldeles okunnig i sådana saker, var jag själf med om arbetet. Den utredningen förelåg inom statsutskottet, och jag har den för öfrigt här till hands. Den visar, hur det ställer sig med brytningskostnaderna och det ena med det andra. Det är ju dessutom ganska klart, att det är lätt att bedöma, hur brytningskostnaderna skola ställa sig vid Svappavaara, då man vet, hvilka de äro vid Kiirunavaara och Gellivare. Förhållandena vid Kiirunavaara och Gellivare äro väl icke så betydligt olika förhållandena vid Svappavaara, att man ej skall kunna bedöma brytningskostnaderna på det senare stället, då man känner dem på de båda andra.

Jag ber äfven, mina herrar, att få nämna några ord om *malmens lämplighet för den svenska järnhandteringen*. Jag har redan sagt, att malmen från Leveäniemi är till öfvervägande delen fosforfattig. Den malmen kan användas inom flera af de tillverkningar, som vi för närvarande bedrifva. Sådan malm kan användas vid en hel del tillverkningar såsom lancashire, sur martin, sur bessemer och basisk martin; för det sista är det kanske något för godt. Men dessa tillverkningar, behöfva icke för närvarande malm däruppifrån, ty de ha än så länge sina mellansvenska grufvor, som förse dem med den malm, som de nu behöfva. Men den dag kommer naturligtvis, när de mellansvenska grufvornas malmtillgång kommer att tryta, och herrarne veta nog, att det finnes personer, sakkunniga på området, som äro mycket pessimistiska och tro, att den dagen icke är så synnerligen långt borta. Jag är visserligen icke så pessimistisk i den delen, ty jag tror nog, att vi för långa tider framåt få malm ur våra mellansvenska grufvor, och för öfrigt har ju tidpunkten för dessa malmförekommsters uttömmande blifvit något uppskjuten, därigenom att man med de nyfunna anriknings- och briketteringsmetoderna kan tillgodogöra sig äfven fattigare malmer. Men den dagen torde dock en gång komma, och det är då, mina herrar, som vi skola ha Leveäniemi ligande där det ligger för att tillgripa dess malmtillgång. Att det låter

sig göra att använda malmen, torde vara ställdt utom hvarje tvifvel, och att det låter sig göra med ekonomisk fördel, torde också vara bevisadt. Vi veta ju, att från det norrländska malmfältet Tuolluvaara nedfraktas för närvarande järnmalm till alla delar af Bergslagen, och det lönar sig nu; då borde det nog också löna sig, när man en gång behöfver använda Leveäniemi malm i meliersta Sverige. De fosforfattiga malmerna ha icke fått ett mindre värde för oss än de hade förut, utan snarare ett större, därför att vi af dessa malmer med hjälp af smältning med träkol kunna framställa ett utmärkt fint och godt material. I utlandet arbetar man på alla sätt för att frigöra sig från detta järn och stål genom införandet af nya metoder. Där ha elektriska raffineringmetoder kommit i bruk, och detta är ej, såsom en motionär säger, ett skrämskott, som man använder för att slå blå dunster i ögonen på oss, utan det är verkligen så, att dessa metoder begagnas i allt större utsträckning. De bestå däri, att man genom olika metoder tager bort fosfor och svafvet ur järnet. Men det är den olägenheten därmed, att de, som på detta sätt skaffa sig ett fint material, måste använda en process, en manipulation mer än eljest, nämligen just denna raffineringsprocess. Den slippa vi ifrån, och det vore ju en stor fördel för oss, om vi hade malm, så att vi för så lång framtid som möjligt kunde hjälpa vår urgamla järnhandtering att bestå utan att behöfva tillgripa sådana metoder, som skulle fördyra tillverkningen.

Hvad beträffar malmen från Svappavaara, är den fosforhaltigare och kan icke för närvarande användas i Sverige annat än för basisk bessemer och delvis till basisk martin. Men äfven beträffande den malmen förhåller det sig så, att de två basiska bessemerverk, som vi ha för närvarande, ha tillgång på närmare håll till malmer med tillräcklig fosforhalt. Men det är en annan sak, som Svappavaaramalmen kan komma att användas till, och det är nämligen, om här i vårt land skulle anläggas järnverk vid kusten, baserade på sådana metoder, enligt hvilka järn för närvarande tillverkas i Amerika, England och Tyskland, nämligen genom smältning med koks. Komma ett eller flera sådana järnverk till stånd i vårt land, kan Svappavaaramalmen komma till användning, och det skulle då icke vara någon skada, om man hade detta berg att då tillgå. Skulle något dylikt icke komma att ske, är det ingenting, som hindrar, att, samtidigt med att Leveäniemi börjar bearbetas för den svenska järnhandteringen, man äfven börjar bryta i Svappavaara och exporterar malm därifrån.

Det, som tyckes ha upprört en del af ledamöterna utaf Riksdagen mest i detta förslag, är *kontraktet med Grängesbergsholaget*, och därför ber jag att få något litet utförligare vidröra den saken. Herr vice talmanen sade, att detta kontrakt i hans ögon var motbjudande, och att han icke skulle vilja vara med om detsamma, därför att det icke på något sätt tilltalade honom. Jag ber att få säga herrarne, att bolaget har naturligtvis aldrig begärt att få detta kontrakt, utan det är regeringen, som gått till bolaget och sagt: vill ni göra upp denna sak på detta sätt? Det är en utväg för oss att slippa betala ut 8 1/2 miljoner kronor eller rättare sagdt att se till, huru vi skola få igen dem; vill ni taga och bryta malmen på detta sätt, så skola vi göra ett kontrakt

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Scappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

därom? Jag vill säga herrarne, att i början var man å bolagets sida ganska kallsinnig och sade: vi äro icke rädda för Svappavaara, det är ingen farlig konkurrent. Men sedan gick man med på öfverenskomelsen.

Nu har herr Boman i Första Kammaren afgifvit en motion uti frågan, och den har spelat en ganska stor roll, såsom man kan finna däraf, att reservanterna helt och hållet tagit upp denna motion uti sin reservation. Herr Bomans resonemang är obestriddligen teoretiskt riktigt. Han säger, att ju större kvantitet, som produceras vid ett verk, en grufva eller dylikt, på desto större kvantitet fördela sig de allmänna omkostnaderna, och följaktligen blir produktionskostnaden lägre per ton, per kubikmeter eller hvad det kan vara. Han säger, att de allmänna omkostnaderna, icke stiga i samma proportion som de öfriga omkostnaderna, och sålunda menar han, att om man bryter 3,600,000 ton malm i Kiirunavaara, skola de allmänna omkostnaderna per ton blifva lägre, än om man bryter 3 miljoner ton. Han säger vidare, att denna skillnad möjligen kan gå till 5 öre per ton, och om så är, visar han, att inlösenprisen för den andra halfvan af Kiirunavaara och Gellivare, om denna inlösen en gång kommer till stånd, därigenom ökas med nära $2\frac{1}{2}$ miljoner kronor. Jag är öfvertygad om att reservanterna, som sålunda tagit upp herr Bomans motion, äfven noggrant granskat dessa hans siffror och undersökt, hvarpå han stöder dessa 5 öre. Det skulle vara för mig synnerligen intressant, om jag framdeles under debatten kunde af någon af reservanterna få en liten utredning om detta förhållande, ty det intresserar mig i ganska hög grad. Jag har nämligen icke kunnat komma till samma resultat. Mina beräkningar äro annorlunda, och dem skulle jag kunna helt och hållet lägga fram för herrarne, men jag vill helt visst icke trötta härmed. Jag hoppas, att kammaren i alla händelser tror, att jag gjort mina beräkningar så samvetsgrannt som möjligt. De utvisa, att för närvarande gå de allmänna omkostnaderna till 22 å $22\frac{1}{2}$ öre per ton, om man bryter endast 1,200,000 ton, men de nedgå till 15 å 16 öre per ton, om brytningen kommer upp till 3 miljoner ton. Om nu herr Bomans och reservanternas beräkning är riktig, skola dessa 15 å 16 öre gå ned till 10 öre, om jag bryter 3,600,000 ton, och veta herrarne hvilket förvånansvärdt resultat man då kommer till? Jo, att de allmänna omkostnaderna, när jag bryter 3,600,000 ton, äro mindre än när jag bryter 3 miljoner ton; i det förra fallet skulle de nämligen uppgå till endast 360,000 kronor, men i det senare fallet till 450,000 kronor. Kanske, om jag fortsätter i den vägen, omkostnaderna till slut icke bli några alls! Jag skulle vilja karakterisera hela herr Bomans resonemang som så — det är en ganska banal fras, som jag vill begagna den här just därför, att jag tycker den passar så bra i stycke med detta resonemang — »att sila mygg och svälja kameler.»

Nu vill jag något tala om de »kameler», som herr Boman sväljt. Han har glömt bort, att lika teoretiskt riktigt han har i sitt resonemang — ehuruval han öfverdrifver, när han säger, att skillnaden uppgår till 5 öre, jag för min del säger däremot, att den går till allra högst 2 öre — lika orätt har han, om man ser saken praktiskt. Han har glömt bort, hvad som naturligtvis hvarje affärsman känner till,

nämligen, att om man skall sälja i stora kvantiteter, kan man få finna sig i att taga ett något lägre pris. Det är, med ett ord, icke lika lätt att sälja huru stora kvantiteter som helst, utan ju större de äro, dess mindre blir, som sagdt, priset. Det resonemanget är också fullkomligt teoretiskt riktigt och kan icke bestridas. Skall jag sälja 3,600,000 ton, riskerar jag att få sälja dem för något lägre pris än om jag säljer 3 miljoner ton. Men tro herrarne, att det då blir fråga om att sätta ned priset 1 eller 2 öre eller ens med de beryktade 5 öre, som herr Boman räknar med? Nej, när man säljer malm, räknar man vanligen icke med mindre enhet än tre engelska pence, hvilket motsvarar $22\frac{1}{2}$ öre, och många gånger 6 pence och kanske 1 shilling. Priset kan variera med 2, 3, 4 å 5 shillings från det ena året till det andra. Men hvad tjänar det då till att tala om 1 öre? Det är en sådan bagatell, att jag icke vill spilla några ord därpå.

Men jag vill äfven påpeka en sak till. Herr Boman har glömt den andra »kamelen», och det är arbetslönerna. Vi måste komma ihåg, mina herrar, att om man bryter en större kvantitet malm, behöfver man därtill mera folk. Och man har icke någon anledning att tro, att arbetslönerna skola blifva lägre utan snarare högre, om man skall bryta en större kvantitet än hålla sig till en mindre, utom det, att vid en större kvantitet breder arbetet ut sig öfver en större yta, hvilket naturligtvis icke kan vara till någon fördel ur ekonomisk synpunkt.

Reservanterna tala om att man monopoliserar malmexporten för Grängesbergsbolaget, och de säga, att det icke kan vara nationalekonomiskt riktigt att så göra. Ja, det skulle jag kunna gifva dem rätt i, men endast under den förutsättning nämligen, om det gällde, att bolaget tillverkade och sålde någonting, som konsumerades inom landet. Om det vore socker, sockertoppar och sockerbitar, som det sålde inom Sverige, då vore det icke bra, ty då borde staten här vara med och skapa konkurrens med dem. Men hvad skall det tjäna till att skapa konkurrens, när man säljer till utlandet? Tvärtom är det väl då bra, att man får in så mycket som möjligt. Ty om man finge 100 kronor per ton, komme detta ju i alla fall in i landet, och det kan således aldrig vara annat än bra. Om jag kan få in samma summa för en malmexport af 3 miljoner ton som af 3,600,000 ton, så påstår jag, att detta, efter mitt förmenande, är en nationalekonomiskt riktig princip.

För öfrigt skulle jag vilja säga, att när man på detta sätt gör affärer, skall man väl icke blott se på hvad säljaren förtjänar, man skall väl icke ha som sitt första ögonsikte, att han tjänar för mycket; jag skall väl icke underlåta att vara med om saken, därför att det blir för bra för honom. Man bör väl först se på hvad man *själf* vinner på affären, och om den är bra för en själf, kan man ju låta säljaren vara med och förtjäna en liten smula, om han har god tur och lycka. Herr Branting säger i sin motion, att det går icke an, att säljaren får förtjäna någonting, utan det är bara köparen, som bör förtjäna på affären. Om herr Branting ville lära mig huru det skall gå till, vore det bra, men jag är icke säker på, att jag i alla fall skulle begagna mig af det sättet.

*Åtgående
inköp af
aktiebolaget
Snappavaara
malmsfält
tillhöriga
grufter
m. m.
(Forts.)*

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Scapparaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

För mig ställer sig denna uppgörelse, mina herrar, alldeles på samma sätt som när man tager en sjöförsäkring eller en brandförsäkring. Staten får ju här igen sina penningar alldeles säkert, ty royaltyn skall utgå, vare sig de 9 miljonerna brytas och exporteras eller icke; staten får igen sina penningar, det är ställt utom hvarje tvifvel. Men då så är, har ju staten fått hvad den skall ha och får därjämte 5 miljoner på köpet, och det kan ju icke heller vara dåligt. Jag tycker för min del, att staten här kommer ifrån alla risker, och jag frågar: hvad är det för risker bolaget löper genom denna uppgörelse? Man säger, att det förtjänar så mycket penningar. Ja, hvem vet, huru mycket det kommer att förtjäna? Det har en ganska stor risk. För det första den, att det kanske icke hinner att bryta denna stora kvantitet. Det är icke så godt att uppe i det arktiska klimat, som där råder, kunna bestämdt säga: vi skola bryta så och så mycket. Och vidare är det, på grund af arbetarförhållandena och äfven andra förhållanden, hvarunder vi i våra tider lefva, icke så lätt att säga, huru mycket man skall kunna få fram härvidlag. Och dessutom en annan sak: är det så absolut säkert, att priserna komma att stå sig för all framtid? Det torde nog kunna sättas i tvifvelsmål. Vi skola tänka på, hvart denna fosforhaltiga malm nu företrädesvis går. Jo, det är till Tyskland, till Rhenprovinsen och Westfalen, och där användes den för tillverkning af thomasbessemer, d. v. s. basisk bessemer. För den tillverkningen erfordras helst en rik malm och dessutom mycket fosfor. Fosfor få de nu i den fosforhaltiga malmen från Kiirunavaara, Gellivare och Grängesberg m. fl. platser, men de få den äfven på annat sätt, genom puddelslagg och fosforkrita, som finnas där på trakten. Men det finnes äfven ett fjärde sätt, och det är genom att begagna sig af de s. k. minettmalmen, af hvilka finnas oerhörda tillgångar i Luxemburg samt i tyska och franska Lothringen. Där finnas så stora kvantiteter däraf, att man nästan kan säga, att de äro outtömliga. Man räknar icke där med 100,000 ton utan i miljarder ton af dessa malmer. De äro fattiga, mycket fattigare än de, som det här är fråga om, ty de tyska hålla icke mer än 33 à 34 procent järn och de franska 38 à 39 procent, men de tyska järnverken ha dock, på grund af att de äro oroliga för att icke kunna få så mycket de behöfva ifrån Sverige, inköpt en hel del grufvor uti de franska distrikten. Sedan det är gjordt, så fråga sig tyskarne, huru skola vi få dessa malmer till oss? Järnvägsfrakterna äro för höga, så att det lönar sig icke att taga dem per järnväg. Ja, den saken är afhjälpt sedan den 1 mars i år, därigenom att järnvägarna satt ned afgifterna — så behandlar Tyskland sin industri — från Lothringen till Westfalen för just dessa minettmalmer. Dessutom planeras en kanal från Mosel till Saar, hvilken kommer att i hög grad underlätta malmtrafiken. Vi skola icke tro, att därför, att malmtillgångarna i Kiirunavaara och Gellivare äro stora, de äro de enda malmfält, som finnas, utan det finnes nog malm äfven på andra håll. Visserligen ha dessa förstnämnda malmer den fördelen, att de äro rika på fosfor och därför lämpliga för järntillverkningen, men det är, som sagdt, icke de enda malmer, som finnas, utan det finnes äfven sådana på andra håll.

Herr Branting har här i sin motion talat om bolagets stora vinst, och han har därom sagt mycket, men jag tror, att jag kan gå förbi den saken. Jag skall i stället ett ögonblick sysselsätta mig med en annan sak, som herr Branting också något uppehållit sig vid. Herr Branting talade nämligen om *rofbrytning och uthållighetsbrytning*, och han frågar i sin motion, om det kan vara riktigt att rofbryta och uttömma det ena fältet efter det andra för att slippa vidtaga kostbara anordningar för att sätta ett flertal fält under uthållighetsbrytning. Hvad först beträffar uthållighetsbrytning af malm, så är detta något, som jag vore tacksam, om herr Branting ville närmare förklara, när han här kommer att tala, hvilket han helt säkert skall göra. Hvad är uthållighetsbrytning? Uthållighetsafverkning af skog, känner jag till, men icke beträffande malm. Och för öfrigt, hvad är rofbrytning? Är det rofbrytning, om jag ökar den kvantitet, som årligen brytes i Kiirunavaara, till 9 miljoner ton? Efter mitt förmenande kan man icke där tala om rofbrytning, ty, såsom det säges i den kungl. propositionen 1907, har malmfältet i Kiirunavaara en malmtillgång af minst 450 miljoner ton, och då torde man kunna sägas ha räknat så att man är »on the safe side». Sålunda skulle ju den nu ifrågasatta ökade brytningen endast utgöra en ringa del af den befintliga malmtillgången. Detta kan, som sagdt, icke, enligt min mening, kallas för rofbrytning. För öfrigt begriper jag icke nationalekonomien i herr Brantings resonemang. Han säger blott: bearbeta en grufva här och en grufva där, lägg ut pengar för att bygga kraftstationer, arbetarbostäder, maskinhus och rutschbanor, kasta ut penningar för allt detta, men bryt blott på så många håll som möjligt! Detta skulle vara nationalekonomiskt riktigt, men jag bestrider att så är, det är nationalekonomiskt falskt och det måste vara nationalekonomiskt riktigt att bryta på *ett* ställe och icke breda ut sig åt alla håll. Jag skulle vilja kalla det sätt herr Branting förordat »rofbrytning». Det består däri, att man skummar af den malm, som ligger öfverst i bergen, och sålunda tager bort den öfverst liggande och lättast tillgängliga malmen för att spara den djupare liggande, som det kostar mera att bryta.

För öfrigt finnas kalkyler öfver de kostnader, som vore erforderliga för att man skulle kunna sätta i gång arbetet vid Svappavaara. Det behöfs först och främst en järnväg, hvilken enligt beräkningar, uppgjorda inom statens järnvägar, skulle draga en kostnad af 6,300,000 kronor, och det kan icke gå under 4 miljoner kronor att göra de anordningar, som i öfrigt äro af nöden. Det blir följaktligen ett kapitalutlägg på cirka 10 miljoner kronor. Kan det vara klokt att kasta ut så mycket penningar, då man icke behöfver göra det? Det kan jag icke förstå. Man drifves under sådana förhållanden snarare till att öka brytningen så mycket som möjligt för att få ränta på dessa 10 miljoner.

Jag skall icke trötta herrarne längre med denna sak. Jag ber blott att få säga, att regeringen varit lifligt öfvertygad om att den skulle lägga detta förslag fram för Riksdagen. Den har känt som en plikt, att den borde försöka lösa denna fråga i tid och icke skjuta upp lösningen, tills det kanske blir för sent. Därför har förslaget kommit fram, och äfven om nu kammaren här skulle taga reservanternas för-

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

slag, så har jag genom detta långa och utförliga anförande likväl i Andra Kammarens protokoll velat få intagen min uppfattning af hur denna sak ställer sig. Ty detta är det enda möjliga sättet för mig att för framtiden få en domare, som kan säga, huruvida jag hade rätt, eller om reservanternas hade rätt.

Jag skulle vilja säga det, att, äfven om jag personligen skulle taga ganska kallt ett afslag å propositionen och ett bifall till reservanternas förslag, jag anser en sådan utgång af frågan olycklig för landet, ty jag förespar, att följden af ett bifall till reservationen blir den, att vi i Svappavaarafrågan komma att följa samma marsch som vi följt i Kiirunavaara- och Gellivarefrågan, d. v. s. man börjar med att säga nej, när man kan köpa för jämförelsevis billigt pris, sedan bygger staten järnväg eller låter ett bolag få koncession på en sådan. På det sättet kommer grufdriften i gång, malmfälten bli bättre undersökta och man får reda på större tillgångar. Då höjes ropet »Sverige åt svenskarna» — man skall bevara dessa rikedomar, så att icke tyskarne eller andra taga dem, och då först köper staten.

Men om man följer utskottets förslag, så föreställer jag mig, att de fördelar, man därigenom vunnit, skulle kunna sammanställas på det sätt, att man redan nu på ett tidigare stadium, innan järnvägar byggas, förvärfvar för relativt billigt pris dessa malmtillgångar, att man bevarar dem för den svenska järnbandteringens behof, att man undandraget dem från utländingarnes inflytande och att staten slipper att för närvarande bygga järnväg eller lämna koncession för byggande häraf.

Slutligen vill jag fråga, om det kan vara klokt att i år kasta om till en annan malmpolitik än den, som jag tror, att vi med framgång inaugurerade i fjol.

Jag skall icke trötta herrarne längre. Jag anhåller, att kammaren nogt öfverväger, innan den fattar beslut, om det icke för staten vore bäst att i dag bifalla utskottets förslag.

Herr Thorsson: Herr talman, mina herrar! Herr Ekman i Mo gård började sitt anförande med att säga, att det var hufvudsakligen ifrån de håll, där man var rädd för en ökning af exporten, som motståndet reste sig mot den nu inslagna malmpolitiken, och vidare sade han, att han för sin del beklagade, att vi icke ökade exporten, ty snart skulle den tidpunkten inträffa, då icke de svenska malmerna vore så eftertraktade på den egentliga världsmarknaden. Den tidpunkten skulle naturligtvis inträffa, då man genom vetenskapens nya rön hade lyckats att fullt utnyttja äfven de svenska malmtillgångarna i vårt eget land. I så fall hyser jag en motsatt åsikt mot den föregående talaren och förmenar, att det skulle vara lyckligt, om vi inskränkte malmexporten, ty när vi kunna fullt utnyttja malmtillgångarna i Sverige och i stället för att skicka ut malmen kunna skicka ut bearbetadt järn, blir naturligtvis den nationalekonomiska behållningen större, än om man skall följa den Ekmanska politiken.

Hans excellens herr statsministern anförde som ett synnerligen vägande skäl för att vi nu skulle taga den kungl. propositionen eller utskottsmajoritetens utlåtande, att vi skulle genom en sådan åtgärd

förhindra, att utländingarna tillägnade sig äganderätten till de malm-tillgångar, som ligga i Svappavaara, men han sade omedelbart efter denna sin försäkran, att staten hade i sin hand möjligheten att genom reglering af järnvägsfrakter, genom reglering af utskeppningen förhindra, att denna utländska inblandning skulle hafva någon egentlig betydelse för landet.

Denna farhåga var berättigad så länge det gällde de stora malm-tillgångar, som ligga i Kiirunavaara, Luossavaara och Malmberget. Min uppfattning är dock, att, äfven om vi i dag afslå utskottets förslag, så föreligger icke den faran, att utländingarna skola, genom att skaffa sig ett afgörande inflytande öfver dessa grufvor, äfventyra exporten af svensk järnmalm. Ty vi hafva enligt mitt förmenande tillräcklig kraft att härvidlag uppträda reglerande. I båda fallen gäller det ju under alla omständigheter en ökning af exporten. Kungl. Maj:ts och utskotts-majoritetens förslag innebär en ökning af exporten af 9,000,000 ton, och om detta sänker malmhöjden i Kiirunavaara grufva med $7\frac{1}{2}$ meter eller med $\frac{1}{2}$ meter, så är och förblir det 9,000,000 ton, som utgå som ökning i exporten i båda fallen.

Hvad som verkat mest afskräckande på mig och som gjort, att jag ännu icke vill vara med om saken trots min benägenhet att lägga så mycket som möjligt af dessa grufvor under statens äganderätt, det är just uppställningen i den kungl. propositionen om löseskillningens för dessa malmfält utgifvande. Det kan dock ingen förneka, att Kungl. Maj:t har i sin proposition synnerligen starkt motiverat, att vi skola köpa Svappavaara för att komma i besittning af Leveäniemi, och att Svappavaara för närvarande icke har den betydelse för landet, som äganderätten till Leveäniemi skulle medföra, därför att äfven med våra nuvarande beredningsmetoder är Leveäniemi brukbar för den inhemska järnhandteringen. Då förefaller det mig verkligen märkvärdigt, att Kungl. Maj:t föreslår oss att gifva 7,000,000 kronor för denna delvis obrukbara malm i Svappavaara, för att vi skola komma i besittning af den andra, som är den mest brukbara. För mig är, såvidt jag kunnat förstå och fatta denna fråga, den saken fullkomligt outredd, hur det egentligen är ställt med äganderättsförhållandena till Leveäniemi. Det är alls icke uteslutet att, när alla undersökningar blifvit gjorda, det är staten, som äger Leveäniemi, och hvarken Svappavaarabolaget eller andra, som nu säga sig hafva äganderätten därtill. Under sådana omständigheter synes det mig något vägadt att kasta ut denna köpeskillning för att få något, som kanske när allt kommer omkring är statens egendom redan i denna dag.

Nu skall jag medgifva, att utskottsmajoriteten har i så fall vidtagit en synnerlig förbättring i uppställningen af villkoren för inlösande af malmfälten genom bestämmelsen att 5,000,000 kronor af köpeskillningen skola innehållas tills äganderättsförhållandena till Leveäniemi bli fullständigt utredda.

Det säges jämt och ständigt både i pressen och annorstädes — särskildt har herr statsministern här framhållit det —, att vi lämna $4\frac{1}{2}$ miljoner ton malm i Kiirunavaara för att få 30,000,000 i de andra malmfälten. Såvida jag fattar saken rätt, är väl ändock staten som jordägare ägare till närmare en fjärdedel af de malmtillgångar, som

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)

finnas där uppe i Svappavaara och Leveäniemi. Vi kunna således icke tala om att staten får 30,000,000, utan ett betydligt mindre antal ton genom att göra den transaktion, som här är föreslagen.

Jag skall icke inlåta mig i bedömandet af malmtillgångarna. Hvad som för mig är hufvudsaken är det: här ligga malmfält, som enligt mitt förmenande *borde vara statens*. Om vi nu genom en rad af lagstiftningsåtgärder hafva satt enskilde i tillfälle att skaffa sig den s. k. äganderätten till dessa malmfält, så kan jag icke smälta, att vi därför skola betala huru högt pris som dessa herrar behaga värdesätta sin s. k. äganderätt till. Jag hyser den uppfattningen, att genom ett uppskof af frågan det skall blifva möjligt att reducera denna köpskillning åtskilligt, så att den närmar sig de dimensioner den verkligen är värd, ty det är alls icke riktigt när man säger, att en ton malm i Svappavaara och Leveäniemi är värd lika mycket som en ton malm i Kiirunavaara, ty äfven om herr statsministern syntes ha rätt då han sade, att det må heta Svappavaara eller Kiirunavaara, så kostar det ungefär lika mycket att bryta, så tillåter jag mig betvifla riktigheten af detta påstående af den enkla anledningen, att i Kiirunavaara brytes malmen med billigare kostnader än i Svappavaara. I Kiirunavaara har man synnerligen billiga sorteringskostnader, då det däremot säkerligen blir betydligt dyrare i det fallet vid Svappavaara. Därför är det icke riktigt att jämföra dessa båda saker med hvarandra. I Leveäniemi kostar hvarje ton malm minst 1 krona mer i brytning än i Svappavaara, beroende därpå att hvarenda ton skall brytas under jorden. Det ligger ju ett jordlager, som varierar mellan 5 och 20 meter, innan man når ned till malmen. Det måste ovillkorligt inverka på malmens värde i marknaden, om den skall brytas under jorden eller man kan spränga loss den i berget och, så att säga, med stora skopor ösa upp den.

Vidare säger herr statsministern, att vi hafva inga olägenheter, ingen risk alls genom att göra upp denna affär gemensamt med Grängesbergsbolaget; vi hafva alla fördelar, men risken har bolaget. Vid fjolårets riksdag afslutades ett aftal med Kiirunabolaget, hvarigenom staten erhöll rätt att bryta malm i Luossavaara för svensk tillverkning, men staten får icke exportera någon malm från detta berg. Det har berättats mig, att vi till följd af detta exportförbud helt enkelt icke *kunna* bryta malm och skicka den till svenska järnbruk, därför att detta skulle ställa sig för dyrt. Här se vi redan en olägenhet af det ingångna köpet, och vi binda statens händer i 25 år, om vi bifalla utskottets förslag. Då vi icke äga den ringaste rätt att exportera de malm-tillgångar, som ligga i Svappavaara, äga vi ej möjlighet att under aftals-tiden med fördel upptaga brytning af malmen i Leveäniemi, för den händelse situationen blir sådan, att vi i Sverige behöfva de där tillgängliga malmerna. Är icke detta en risk, som för den svenska industrien kan bli ganska kännbar? Äfven om man räknar på det sättet, som herr statsministern tillät sig, kan det icke förnekas, att löseskillingen, som staten får erlægga för den malm, som finnes i Kiirunavaara, blir dyrare då staten skall inlösa dessa grufvor, på samma gång som staten genom detta beslut binder sina händer?

Jag är ej emot inlösningsen af vare sig Svappavaara eller Leveäniemi.

Jag är icke emot att staten skall skaffa sig dessa malmtillgångar, och jag kan heller icke förneka, att Riksdagen har en viss skyldighet till följd af sitt fjolårsbeslut att göra upp med innehafvarne till Svappavaara och Leveäniemi under vissa omständigheter. Jag anser nämligen, att om Riksdagen har gifvit på hand en sak, så är Riksdagen ansvarsskyldig för hvad den uttalar. Och detta fjolårsbeslut är för oss i viss mån bindande. Således är jag för min del med om att regeringen fortsätter sina underhandlingar med Grängesbergsbolaget, men jag är också lifligt öfvertygad om att den profetia, som herr statsministern uttalade, att ett afslag i dag innebär en ökning af köpeskillingen, den håller icke streck i verkligheten. Ty det är dock någon skillnad på den kraft, som herrarne i Svappavaara utveckla, och på den som herrarne i Grängesbergsbolaget presterade. Det är också en afsevärd skillnad på malmmängden i de olika fälten. Man får väl också beräkna detta, när man talar om det större eller mindre inflytande, som utländska spekulanter i detta afseende kunna utöfva.

Herr statsministern sade, att det hade gått för sig att exportera malm från Tuolluvaara till svenska järnbruk. Ja, men han borde också hafva tillagt, att detta gått för sig därför att Tuolluvaaras ägare samtidigt få exportera den malm, som icke kan brukas i Sverige, och att denna export bidrager till att underlätta fraktkostnaderna till våra egna järnverk. Men den förbindelse vi skulle ingå med dessa bolag binder våra händer och förändrar i afsevärd grad situationen i detta fall.

Sedan gjorde herr statsministern sig mycket lustig öfver att man talar om att det under vissa omständigheter skulle kunna vara bra att icke koncentrera all malmbrytning på ett ställe, utan att man skulle placera brytningen på flera ställen. Nu är det visserligen sant, att vi till hälften äro ägare af Kiiruna malmfält, men jag tror icke ändå, att det är lyckligt att koncentrera allt lif och all rörelse i Kiiruna. Jag ser på denna sak äfven som arbetare. Där sitter ett mycket mäktigt bolag, som har tillfälle just genom sin stora brytning att tillgodogöra sig alla möjliga arbetsbesparande redskap, och därigenom minskas dess behof af lefvande arbetskraft. Är det då alldeles felaktigt räknadt, om man säger, att man genom att bryta malm på flera håll ger flera människor tillfälle att lefva, och *ränteutdelningen* är väl icke *allt* här i världen, utan möjligheten till arbete i detta land har väl också något att betyda.

Vid många tillfällen talar man om vår skyldighet att försvenska de folk, som bo i gränstrakterna. Att bygga järnväg till Svappavaara, att placera folk där, att skaffa utvecklingsmöjligheter åt dessa orter, är icke detta nationalekonomiskt riktigt, äfven om vinstutdelningen blir något mindre i Kiiruna.

Vore däremot staten i närvarande stund ägare till all malm i Norrbotten, då kunde det för statskassan vara af ett visst intresse, att man icke bredde ut sig åt alla möjliga håll. Men vi ha icke hunnit dit, utan det är den privata företagsamheten, som håller på med malmbrytningen, och därför är det icke absolut säkert, att under dessa förhållanden det är nationalekonomiskt riktigt att koncentrera all

*Ångående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufoor
m. m.
(Forts.)*

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

brytning till en punkt och förhindra andra människor att komma med på ett hörn.

Jag skall icke inlåta mig på alla dessa räkneoperationer, som här företagits, men jag tillåter mig hemställa, om det är någon, som ett ögonblick hyser den uppfattningen, att ett afslag å Kungl. Maj:ts proposition eller utskottsmajoritetens förslag i någon mån kan förhindra en uppgörelse och en mycket förmånlig uppgörelse med Kiirunabolaget för ytterligare export. Det är min lifliga öfvertygelse, att detta bolag är så pass klokt och räknar så bra, att det nog skall vara villigt att när som helst gå in på en *afsevärd royaltförhöjning* för hvarje ton, som det får bryta utöfver hvad som blef kontraheradt i fjol. Jag är förvissad om att, därest vi låta frågan falla för i dag och därigenom ha fria händer, det ganska snart gifves möjlighet att lösa denna affär lika förmånligt och göra staten oberoende af dessa privata bolags-spekulationer.

Af dessa skäl ber jag att få yrka bifall till reservationen, äfven om jag icke i allo instämmer i motiveringen.

Herr Furst: Herr talman! Jag skulle kunna i det stora hela instämma med herr Larsson i Lund, ehuru jag icke fullt kommer till samma slutsats som han. Men det är ett par andra saker, som jag skulle vilja fästa uppmärksamheten på.

Främst vill jag upptaga till bemötande något af hvad herr statsministern yttrade. Han angaf, att det skulle finnas stora risker för Grängesbergsbolaget, därför att det för det första vore svårt att bryta tillräcklig kvantitet och att för det andra priserna möjligen skulle kunna falla. Det är rörande svårigheten att bryta tillräcklig kvantitet, som jag först skulle vilja framhålla några synpunkter.

Den brytning, som Grängesbergsbolaget är berättigadt att göra i Kiiruna, uppgår till 9 miljoner ton. I den kungl. propositionen till förra årets Riksdag var högsta brytningen uppgifven till 3,5 miljoner ton. Det är den summa, som man genom kontraktet kommer till, och den är endast 0,6 miljoner ton mindre än högsta summan, 4,1 miljoner ton per år. Att det då möter någon svårighet att bryta denna kvantitet per år, tror jag icke. Det uppgafs nämligen, att malmarean i Kiiruna är 286,000 kv.-meter. Med denna siffra till grund finner man, att det, för att man skall bryta 4,1 miljoner ton, endast behöfs en afschaktning af 3,2 meter. Denna siffra är icke stor. I mellersta Sveriges större grufvor går man ända till 5 eller 6 meter per år, hvilket är nära dubbelt. Således skulle enligt dessa uppgifter, för så vidt de hålla streck, ej möta någon svårighet att bryta tillräckliga kvantiteter.

Rörande åter förutsättningarna för ett prisfall på malm, så påminde herr statsministern om de kolossala tillgångar på minette-malmer, som finnas i Tyskland och Frankrike. Ja, dessa malmtillgångar äro kolossalt stora. I Lothringen och Luxemburg finnas däraf tillsammans 2,135 miljoner ton och i Frankrike 1,300 miljoner ton; men den tyska facktidskriften »Stahl und Eisen» säger, att utaf den tyska minette-malmen det endast är 675 miljoner ton, som äro fullt brytvärdiga, medan de andra äro för lågprocentiga. Den tillägger också en annan

sak, nämligen att dessa stora kvantiteter, som man beräknat, möjligen kunna befinnas mindre i verkligheten på grund däraf, att, enligt hvad erfarenheten visar, järnhalten aftager med djupleken; och känt är, att de gå mycket på djupet. Vidare bör man ihågkomma dessa minnettemalmers förekomstsätt. De förekomma nämligen i mindre gångar, hvarför brytning icke kan äga rum annat än i jämförelsevis mindre skala. Allt detta gör, att vid värdesättningen på världsmarknaden man icke torde behöfva tillmäta den stora kvantiteten af dessa malmer så synnerligen stor betydelse såsom orsak till prisfall.

Det har visat sig, att man äfven i England börjat öfvergå till den nya metoden, Thomasmetoden, just på grund af denna brist på järnmalm, som börjat göra sig gällande såväl i England som i Bilbao-grufvorna, hvarifrån England hittills hämtat större delen af sina förråd. Jag tror således icke, att man behöfver räkna med någon stor risk att malmpriserna skola falla, ehuru gifvetvis en hel del fluktuationer komma att inträffa, beroende på åtskilliga andra förhållanden.

Det är särskildt en sak, som jag skulle vilja framhålla här i kammaren. Det har ju visat sig under det gångna året, att de norrländska malmerna i stort sedt icke lämpa sig för de nuvarande fabriktionsmetoderna vid våra järnverk i mellersta Sverige; utan få nog dessa allt framgent, till dess att de kunna komma att omlägga hela sin verksamhet, vara hänvisade till de malmtillgångar, som finnas i mellersta Sverige. Man torde kunna säga, att dessa malmtillgångar i mellersta Sverige äro relativt små. Professor Törnebohm har uppskattat dem till 165 miljoner ton; och af dessa torde Grängesbergsbolagets malmfält vara de mest afsevärda. Det förefaller mig därför, att det icke skulle vara osannolikt, att staten, för att kunna bevara vår svenska järnindustri, skulle blifva tvingad att tillösa sig dessa malmfält, och att man därför om ett eller annat år skulle hafva att vänta sig förslag i den riktningen, att staten skulle öfvertaga Grängesbergsbolagets grufvor. Då jag kommit till denna tanke, har jag icke kunnat underlåta att något uppehålla mig vid den förut framhållna synpunkten, att, om sådant inköp eventuellt kommer till stånd, detta köp icke blir kombineradt med ett förslag om att öka malmexporten från andra malmfält; och jag tror, att jag samtidigt kan uttala den förhoppningen, att, då denna fråga kommer före, den måtte vara mera utredd och mera kritikfri än hvad det nu föreliggande förslaget är.

För min del kan jag icke finna annat än att det vore en stor fördel, att staten nu köpte de ifrågavarande malmfälten; men jag kan inte gärna se fördelarna af den kombination, som här är träffad, och hvilken utskottet förordat. Jag skall därför, herr talman, be att få hemställa om bifall till det af herr Boman i hans motion, n:o 63 i Första Kammaren, framställda förslag.

Herr Branting: Det har under denna debatt, fränsedt det vidlyftiga anförande som hölls från regeringsbänken, icke uppträdt mer än en enda talare till försvar för utskottets hemställan; och likväl tror jag, att alla, både vänner och motståndare till detta förslag, äro fullkomligt öfvertygade om att landet ligger så, att denna utskottets

Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Scappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

hemställan kommer att gå igenom i denna kammare, likaväl som den lär hafva gjort det i Första Kammaren.

När jag hörde den ärade talare, som uppträdde till försvar för utskottets hemställan, så kunde jag icke värja mig för den tanken, att denna sak togs något för nonchalant, i känslan, antar jag, af att här kommer det icke så noga an på, hvilka grundsatser man proklamerar, ty voteringsresultatet är under de nu föreliggande förhållandena gifvet. Herr Ekman uppträdde bagatelliserande gentemot de farhågor för en alltför stor export af vår malm, hvilka ifrån så många håll i kammaren hafva uttalats vid skilda tillfällen. Han förklarade helt lugnt, att detta är ett tal, som icke har någon större betydelse.

Herr Ekmans andra resonemang rörde invändningen, att bolaget icke skulle få förtjäna så mycket. Detta hade naturligtvis enligt herr Ekmans mening icke heller någon större betydelse. Det är en flott syn på saken, som framträder i detta betraktelsesätt; men jag tror, att mängden vid lugn eftertanke ändå icke följer herr Ekmans sätt att i detta fall resonera. Den taktik han förordar är den, att vi bara skola vräka ut de malmer, som vi hafva, för att få in pengar i landet, och sedan icke tänka så mycket på framtiden. Det är visserligen sant, att malmen då är borta, och att de som komma efter oss få fröjda sig åt hålet, som är kvar. Men det blir deras sak. Under tiden hafva vi haft kapital, och framför allt, det har varit bolag, som förtjänat kolossalt med pengar; och då måtte väl allt vara väl beställt. Jag kan för min del icke tillägna mig en sådan åskådning, utan måste inlägga min gensaga däremot.

Herr Ekman uttalade sitt bestämda tvifvel om att staten under nuvarande förhållanden skulle kunna exploatera Svappavaara, så att det verkligen blefve någon fördel därmed. Ja, det förefaller mig litet besynnerligt, att man å ena sidan är så rädd för att ett bolag skall sätta driften i gång, och å andra sidan så starkt vill understryka, att, kommer denna grufegendom i statens hand, så kan man ändå icke göra något med den. Vi böra då lägga det hela under »den döda handen», såsom här förut har sagts, och vänta till dess att helt och hållet andra förhållanden och förutsättningar finnas.

Herr Ekman framhöll på tal om Grängesbergskontraktet ungefär: Hvad är detta för sätt att resonnera? Svenska staten har ju eget intresse i Grängesbergsbolaget och i Kiirunabolaget också; då bör man väl sörja för att ställa så till, att vi komma in i en vinstgifvande affär och icke i en sådan, hvars vinst, därigenom att staten tillåter konkurrens, har blifvit nedpressad. Ja, men detta betraktelsesätt bortser med synnerlig nonchalans — jag upprepar ordet — från de villkor, under hvilka staten skulle kunna komma att eventuellt tillösa sig sina till Kiirunabolaget skänkta andelar; det bortser alldeles ifrån det faktum, att ju mera staten ställer så till, att Grängesbergsbolaget under den återstående kontraktstiden intill år 1932 blir, icke blott som hittills en vinstgifvande affär, utan en *oerhörd* vinstgifvande affär, dess mera försvårar, att icke säga omintetgör, staten för sig själf möjligheten att kunna nå detta mål, som hägrar för fosterlandsvännen, nämligen att alla malmtillgångar i Norrbotten må förenas ej i kapitalisters, utan i svenska statens hand. Men månne detta kanhända just är afsikten

med den malmpolitik, som från somliga håll drifves? Man tvingas till den tanken, att det är meningen att uppstapla svårigheter för en blifvande inlösen genom att sörja för att de vinstandelar, efter hvilka priset skall bestämmas på 1920-talet, må bli så svindlande, att man efter nuvarande förhållanden icke kan tänka på att inlösa grufvorna, och att sålunda kapitalisterna i Grängesbergsbolaget äfven efter år 1932 skola få sitta i orubbadt bo och med oinskränkt tillgång till denna samhällets tillhörighet, af hvilken de då redan skummat så mycket guld.

*Åtgärdande
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmsfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

Ja, detta sätt att resonera från utskottets hittills ende försvarare här i kammaren, det kunde ju hafva varit ägnadt att väcka hos mig en viss förvåning, om jag icke själf, när hans excellens statsministern tog ordet, hade fått ett så tydligt och bestämdt intryck af att ungefär samma principer och samma åskådningar göra sig gällande äfven på det håll, där man har till uppgift att bevaka statens rätt och bästa i detta fall.

Den ton, som genomgick detta anförande, hade mycket af det för ögonblicket bestickande. Det fanns däri åtskilligt af det resonemang, hvarmed en affärsman prisar sin vara, framhåller alla dess fördelar, reducerar alla olägenheter i den uppgörelse, för hvilken han är intresserad. Det var ett resonemang, som synes mig fullkomligt oklanderligt, om det förts af en enskild disponent, men jag är icke lika säker på, att omdömet om ett dylikt resonemang skall bli detsamma, när det föres af en person, som fått namnet riksdisponenten och som genom sin ställning som statsminister har till uppgift att se till, icke endast att frågorna behandlas ur dessa affärssynpunkter utan äfven ur andra, som kunna spela in, då det gäller bevakandet icke af enskilda företags utan samhällets intressen. Vi hörde för öfrigt här om dagen — vi ha knappast rättighet att förvåna oss däröfver — huru hans excellens statsministern i en annan fråga, nämligen den som rörde prästerskapets lönereglering och villkoren därvid, sökte reducera invändningarna mot privilegierna till att vara något fullständigt bagatellartadt. Jag tror, att det ligger i hela det sätt, hvarpå han ser på sin statsmannagärning, att för honom betyder en god affärssuppgörelse så ofantligt mycket, att därvid principer, som i längden dock betyda mera för statslifvet, kunna bli skamfilade. Kanske ser han icke så noga härpå. Men *kammaren* har till uppgift icke blott att resonera som hans excellens statsministern gör, utan också att se på andra ting.

Jag nämnde, att i den flotta förklaring, som afgafs här från regeringsbanken, var det åtskilligt, som för tillfället kunde vinna bifall, men som, det skall jag tillägga, omöjligen kan stå sig och som väl icke ens var riktigt ämnadt att verka annorlunda än på samma sätt, som då en affärsman i en sådan situation, som den jag nyss beskref, gör sig skyldig till det slag af affärstaktik, som bär det ganska betecknande namnet bluff. Den lyckas ibland, men det händer, att den också genomskådas, och då kanske det för framtiden icke varit fullt lyckligt att ha varit inne på de metoderna, då fortsatta affärer skola göras.

Till satser, hvilka verkligen erinra om sådana affärsmetoder, nödgas jag räkna t. ex. framhållandet af att en namngifven bergstjänste-

Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)

man, doktor Svenonius, hvilken kritiserat Svappavaaraköpet, icke lär fått en artikel införd i Dagens Nyheter, där han förut haft några artiklar införda, utan i stället måst i Stockholmstidningen fortsätta med att förfäktat sina åsikter. Hans excellens trodde, att doktor Svenonius' fosterlandsskärlek blifvit för varm för Dagens Nyheter. Ja, jag får verkligen säga, att den, som något känner förhållandena inom tidningsvärlden på kapitalistsidan, kan nog tänka sig helt andra anledningar, att en tidning icke önskar fortsätta en kampanj i ett ekonomiskt syfte, som den i början upplåtit sina spalter åt. Det är icke värdt att i det fallet draga några förhastade slutsatser.

Hans excellens framhöll vidare mot åtskilliga beräkningar af herr Svenonius, att hans uppgifter skulle vara för litet grundade: han känner icke Svappavaara, han har icke undersökt detta gruffält personligen, men drager ändå sina slutsatser. Jag är på intet sätt i tillfälle att ingå på bemötande af hvad herr statsministern anförde, men ett faktum skall jag dock be att få framhålla, som anföres i en liten skrift, som jag har här i min hand, om gamla Gellivare-erfarenheter, hvilken skrift är mycket lärorik:

— — För öfrigt är Gellivare-erfarenheten mycket lärorik. De erfarne och aktade bergsmän och geologer, som kalkylerade 1875, trodde sig — se 1875 års officiella berättelse sid. 61 — med hänsyn till Gellivare-malmens *ovanliga renhet* våga antaga en blifvande malmvinst af 4,9 ton pr kubikmeter. (*»Kanske dock med något afdrag», tillägger man.*) Och nu har 12—15 års erfarenhet låtit siffran krympa till 2,9! Ett i sanning allvarligt språk af erfarenheten kontra beräkningarna! För den, som helt lugnt vill hålla sig på »säkrare sidan», är det värtaligt. — —

Jag tror, att det kan vara skäl att ihågkomma en sådan erinran, och det skadar minsann icke att påpeka dess tillvaro, då det här göres antaganden och beräkningar, huru utmärkt allting ställer sig med tillgångarna vid Svappavaara och Leveäniemi. En annan fackman — icke doktor Svenonius — som kanhända har mera kännedom om dessa saker genom direkt personlig erfarenhet, har till mig skrivit följande om Svappavaara:

»Det har visat sig, att ju mer man lär känna af denna fyndighet, desto mer visar sig densamma splittrad. Undersökningar af 1905 reducerade den af ingenjör Asplund året förut beräknade malmarean med öfver 5,700 kvadratmeter. Där man förut trott, att malmen framgått med en bredd af ett 30-tal meter, visade jordschaktning knappt en bredd af 10 meter och på en lång sträcka af berget, där jordbetyckningen är djup, känner man ännu ej malmens exakta bredd, utan beräkningen grundas här på en problematisk konstruktion; med andra ord *fyndigheten är ej tillräckligt undersökt*, och för min del vill jag bestämdt afråda enhvar att köpa detta fält utan att få det på hand ett år för utförande af nödiga kompletterande undersökningar.

Det må nämnas, att den förträngning, hvarom jag ofvan nämnade, kom helt oväntadt, och att — om man ej har kännedom om densamma — mycket väl kan antagas den stora bredd och uthållighet, som man förut tänkt sig.»

Han yttrar sig vidare om den undersökning, som anställdes af professor Petersson och som ju också ligger till grund för regeringens framställning. Han talar om föregående yttranden af honom.

— — »Professor W. Petersson hade förra sommaren, fastän engagerad af bolaget för undersökningen af Leveäniemi, ej fått se den omtalade kartan. Jag misstänker därför att professor Petersson ej heller senare fått se densamma. — — — Det må dock förhålla sig huru som helst med Svappavaarabolagets uppriktighet. Äfven om densamma vore höjd öfver allt tvifvel, kvarstår som ett faktum, att *fyndigheten är otillräckligt känd i dagytan och på djupet så godt som icke alls*. Jag vill betona, att mellanlagringar af ofyndigt ej så mycket skada genom förminskande af malmtillgången som fastner genom fördyrande af den blifvande grufbrytningen. Och brytningskostnaden är en lika viktig faktor vid grufvärderingar som malmtillgångarnas storlek.»

Ja, detta sista ber jag att särskildt få understryka, därför att det är väl den punkt, där man har mest att anmärka mot tillförlitligheten och tillräckligheten af den utredning; som föreligger i dessa afseenden. Jag tror mycket väl, att det kan komma att visa sig, som herr statsministern utvecklade, att det finns åtskilligt med malm i dessa fält, som det är fråga om att inköpa. Men det är, som denne fackman framhåller, icke blott malmkvantiteten, det gäller, utan också brytningskostnaderna, och det synes mig vara väl lättvindigt att afärda den saken, såsom herr statsministern gjort i en vändning, åt hvilken flertalet af kammarens ledamöter hade mycket roligt, då han nämligen förklarade, att brytningskostnaderna kunna väl icke ställa sig så mycket annorlunda, därför att den ena byn heter Svappavaara och den andra Luossavaara. Det är en sak, som låter säga sig i en debatt och då kan vara af en viss effekt, men som logisk argumentering säger den ingenting.

Beträffande den femöring, som herr Boman talat om, sades, att, ifall man drefve den satsen in absurdum, att de allmänna omkostnaderna nedsättas i proportion till att hela brytningens omfång blir större, man skulle komma till att de blefve lika med noll. Det säger sig själf, att hvarje sådan sats gäller endast inom vissa gränser. Det vet naturligtvis herr statsministern utomordentligt väl, men då bör man icke föra resonemanget så, att man drifver sådana satser in absurdum för att göra intryck på dem, som kanske icke tänkt sig närmare in i saken.

Han framhöll vidare, att om det här gällde att införa monopol på varor, som förbrukas i Sverige, t. ex. ett socker-monopol, han skulle vara med om att skapa konkurrens på ett sådant område i Sverige. Jag ber att få ta fasta på detta, icke därför att det skulle vara lämpligt, efter mitt sätt att se, att det monopol, som för närvarande faktiskt det stora sockerbolaget har, bekämpades genom att man uppsatte andra kapitalistsammanslutningar däremot, utan därför att däri ligger ett erkännande af *vådan* af en sådan monopolställning, som faktiskt nu finnes inom denna stora industri.

Jag ber att få understryka och instämma i detta uttalande och gläder mig öfver att det från regeringsbänken, låt vara alldeles i förbigående och litet oförhappandes kanhända, kommit fram, att man

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmsfält
tillhöriga
grufter
m. m.
(Forts.)

icke vill vara med om en sådan monopolställning som den, mot hvilken vi alldeles uppenbart gå — såvidt vi icke redan uppnått den — inom en sådan industri som den nämnda. Men herr statsministern hade dock behöft att i detta afseende, innan han uttalade sig för oskulden hos det slags monopol, som sysslar med exportindustri, något erinra sig ordalagen i 60 § regeringsformen: »Ej heller må Konungen statens inkomster förpakta eller, till vinning för Sig och kronan, några monopolier fastställa». Det står icke där, att exportindustrier äro i detta fall undantagna. Men jag skall villigt medgifva att det sätt, hvarpå Grängesbergsbolaget uppmuntrats under dessa år, väl kan komma en på den tanken, att vederbörande haft den föreställningen, att från detta monopolförbud är dock Grängesbergsbolaget alltid undantaget.

Hans excellens herr statsministern framhöll vidare, att för honom vore i detta fall hufvudsaken, att staten får pengarna igen. Det får staten också. Enligt de beräkningar, som här äro gjorda, blir det en vinst, ett öfverskott på 5 miljoner år 1932. Jag skall icke gå in på någon kritik af den saken. Man skulle ju kunna erinra därom, att enligt 1907 års kontrakt skall brytningen i Kiruna vara belagd med viss royalty, 1 krona per ton, under det att den i detta kontrakt bestämts till 3 kronor — det nya är alltså icke 3 utan 2 kronor. Men jag vill icke fästa mig vid, huru det i detta afseende kan ställa sig. Hufvudsaken är, säges det, att staten får igen sina pengar. Är därmed verkligen allt bra? Jag undrar det.

En föregående talare, min partivän herr Thorsson, har framhållit vikten af dessa monopolsynpunkter icke minst för arbetarfrågan. Jag vill också betona, att den ställning, som ett stort bolag på detta sätt får, icke innebär, att det är en hälsosam ordning, som därigenom kommer till stånd. Det är icke hälsosamt, att detta bolag får en sådan ställning, att det till sådan grad kan göra sig gällande, bevaka sina intressen och få en sådan öfverväldigande plats i samhället, som genom detta förslag skulle bli fallet.

Herr statsministern frågade också, alldeles som herr Ekman förut gjort: är det verkligen så rentabelt att montera Svappavaara? Ja, kostar det så mycket, som sades, 10,000,000 kronor, om jag uppfattade honom rätt, måste jag göra mig den frågan: är *bolaget* i sin tur så angeläget att göra denna stora utgift, att inlåta sig på detta riskabla företag, om ställningen ändå är den att det vet, att staten önskar komma åt denna tillgång af järnmalm och det således förstår, att en uppgörelse kan träffas, äfven om den, som nu är föreslagen, måhända icke kommer till stånd? Det förefaller mig att synpunkten då skulle blifva den, att man begagnar sig just af de svårigheter, som i detta fall resa sig mot att få brytningen i gång, för att i detta afseende komma med andra framställningar än dem, som här gjorts till förmån i så hög grad för Grängesbergsbolaget.

Hans excellens polemiserade med särskild skärpa mot, att man kunde använda uttrycket uthållighetsbrytning i fråga om malmen. Detta vore, menade han, ett uttryck som kunde gälla i afseende på skog men icke här. Jag tror dock, att man med god vilja synnerligen väl kan förstå, hvad vi i vår motion menat med uttrycket ut-

hållighetsbrytning. Vi hafva ansett, att man icke skulle fara omkring till mindre gruffält, det ena efter det andra, och tömma dem på några år genom forcerad brytning, utan inrätta det hela efter en systematisk plan, så att man tillgodogjorde sig de möjligheter, som finnas under en längre tid än endast några år. Beträffande den malmmassa, som finnes uti Kiiruna, gäller naturligtvis icke talet om uthållighetsbrytning på samma sätt; om där finnas 9 miljoner ton mer eller mindre, det spelar icke ur denna synpunkt någon stor roll. Däremot spelar det en ofantlig stor roll, om man inrättar sig så, att man vid Svappavaara forcerar brytningen och uttömmar hela malmtillgången, hvilket förut i annat sammanhang från regeringsbänken hotande framhållits kunna ske på mycket kort tid. Då ansågs det olämpligt att gå så till väga. Nu har det emellertid upphöjts till en national-ekonomiskt riktig och nästan oangriplig sats, hvilken man icke får betvifla. Jag betviflar dock dess riktighet icke minst därför, att jag tänker på befolkningen i dessa trakter. Jag känner en smula om befolkningens ställning i dessa bygder, och denna ställning kan blifva afsevärdt bättre, ifall de däruppe få den järnväg som de önska, än om järnvägens byggande uppskjutes till en oviss framtid, tills vissa ändringar inträdt i den svenska järnindustriens behof. Jag tänker också på den befolkning, som skall bryta malm i dessa olika gruffält uppe i Norrbotten. Det kan för den icke vara angenämt att på detta sätt blifva, såsom ett slags nomader, af kapitalet förda omkring från den ena grufvan till den andra, så att om några år allt som gjorts för befolkningens trefnad är borta, gruffältet öde och tomt och ödemarken åter igen rådande. Jag kan icke finna annat än att det i detta fall vore bättre att tvinga sig till en längre uthållighetsbrytning — jag vågar använda uttrycket, ty det är icke uppfattning utan vilja att riktigt förstå, som fattas vederbörande.

Ett argument, hvarmed statsministern slöt, och som naturligtvis icke förfelade att göra intryck på kammaren, var varningen från föregående liknande erfarenheter, som det heter nämligen, att om man afslår, kan man få köpa dyrare och ångra hvad man förut gjort. Ja, sådan har politiken varit förr, men nu är det annorlunda. Nu har dock den uppfattningen trängt igenom icke blott inom det parti, jag representerar, som numeriskt här i Riksdagen betyder föga, utan inom vida kretsar af andra partier, icke minst på högerhåll, att *staten* bör äga dessa naturtillgångar och således inrätta sin politik på att förvärfva dem och sedan sköta dem på ett rationellt sätt. Det var helt annorlunda på den tiden, då man ännu fick kämpa för att vinna minsta gehör för dessa åsikter, och när Riksdagen icke var angelägen därom, utan då den under trycket af en gammalliberal nationalekonomi stod fientlig eller åtminstone föga sympatisk gentemot hvarje tal om ett sådant statsförvärf. Tiderna äro förändrade, och det är därför all anledning att tro, att om man nu afvisar ett förslag, därför att det icke är uppgjordt på lämpligt sätt i vissa punkter, detta icke betyder frågans undanskjutande för en oviss framtid, då vi kanske komma till en mycket dyrare lösepenning, utan att det betyder, att den kommer mycket snart igen och att rättelse då kan ha skett i den punkt, där anmärkning blifvit gjord.

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

Angående
inköp af
aktiebolaget
Svappavaara
malmfält
tillhöriga
gruvor
m. m.
(Forts.)

Efter hvad jag har hört, har det sagts här inom kammaren på många håll, att man nog anser det olämpligt att köpa nu på dessa villkor och därigenom skapa en sådan faktisk monopolställning, be- tryggad för lång tid genom statens egna öfverenskommelser, åt detta stora och mäktiga svenska bolag där uppe. Men man är, rent ut sagdt, rädd för att, då denna fråga förekommer i riksdagens sista timme, det möjligen skall kunna bli en gemensam votering, och riksdagsafslutningen därigenom fördröjas. Man och man emellan går åtminstone sådant tal. Jag vill därför för min del, till den ringa kraft och verkan det kan ha, uttala den uppfattningen, att det efter min åsikt är blankt omöjligt att en sådan gemensam votering skulle kunna komma till stånd, och att således verkligen Andra Kammaren i detta ögonblick har i sin hand att afgöra, huruvida den vill taga detta första uppgörelseförslag med öppna ögon för att det bereder Grängesbergsbolaget fördelar, som komma att ställa det i en monopol- ställning, som synes åtminstone mig oförenlig med den omtanke vi böra ha om framtiden. Denna omtanke bör sträcka sig längre än till en tillfällig affärsvinst, den bör omfatta hela den ställning ett sådant bolag har i vårt samhälle.

Jag yrkar därför, herr talman, under nu rådande förhållanden bifall till reservationen, då ett yrkande om bifall till motionen icke synes mig ha några utsikter.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman, mina herrar! Detta Kungl. Maj:ts förslag har väckt rätt mycken opposition både i Riksdagen och på vissa håll utom densamma. Jag får emellertid säga, att jag för min del icke kan finna de skäl, som ha anförts mot Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, vara afgörande, ty jag har bland alla dessa mot förslaget anförda motiv knappast hört ett enda reellt skäl.

Man har framhållit mot förslaget, att dessa berg icke äro ordent- ligt undersökta, så att man icke vet, huru mycket malm de innehålla. Det är sant, att man icke kan precis beräkna, hur mycket där finnes, men så pass mycket har man undersökt bergen, att man kan med tämlig visshet säga, att den mängd, som är beräknad, också finnes, och att det är mycket troligt, ja nästan säkert, att det finnes mycket mer. Det lär heller icke vara många, som hysa något tvivel om, att där finnes den mängd malm, som uppgifves.

Vidare har det anförts, att man borde i år afslå detta förslag för att sedan kunna få ett annat, som vore billigare än detta. Men det skulle kanske kunna hända, att nästa år eller någon gång i framtiden ett förslag komme fram, som ställde sig för svenska staten betydligt dyrare.

Vi skola icke jämföra Svappavaarabolaget med Grängesbergsbo- laget, heter det, ty Svappavaarabolaget är icke så mäktigt. Nej, jag vill icke heller göra en sådan jämförelse. Men det kan hända, att vi kunna få en motpart att räkna med, som är kraftigare än både Grängesbergsbolaget och Svappavaarabolaget, nämligen en utländsk makt, och det skulle icke vara behagligt att då börja en tvist. Äfven ur

den synpunkten böra vi således tänka oss för, då vi kunna göra en affär, som verkligen är en god affär.

Det nämndes också af en talare, att detta förslag vore för dyrt, därför att staten redan nu ägde en fjärdedel af bergen. Ja, men den ärade talaren glömde, att på en del af denna kronojord inmutningar voro gjorda redan innan det fanns rättighet till jordägarandel. Således äger staten jordägarandel i blott en liten del å kronojorden, all-denstund inmutningarna äro gjorda, innan den författningen kom till stånd. Det är något, som man också får tänka på.

Det är sagdt, att staten skulle lägga sin döda hand på dessa berg. Jag kan icke riktigt fatta, då vissa personer här tala mot förslaget och säga, att det icke är rätt, att staten lägger sin döda hand på bergen, utan att malmen skall exploateras, och andra motståndare till förslaget däremot påstå, att det icke går an att öfverlämna åt Grängsbergsbolaget att exploatera mer än det nu har rätt till, därför att malmtillgången minskas, hvarvid anføres, att den i mellersta Sverige redan minskats så mycket, att den icke kommer att räcka länge. Jag förstår verkligen icke konsekvensen häri, ty somliga säga, att vi skola exportera, andra, att det blir alltför mycket att exportera. Det kan hända, att det rättaste är hvad Kungl. Maj:t kommit till, då Kungl. Maj:ts förslag går en medelväg.

Slutligen nämnde herr Branting, att det vore endast hans parti och högern, som nu ändtligen ställt sig på den ståndpunkten, att de ville taga till vara egendomarne åt staten. Ja, mina herrar, jag tycker, att det tvärtom är vi, som stå på Kungl. Maj:ts och utskottets sida, som vilja, att dessa egendomar skola förvärfvas till staten. Men de andra vilja för lång tid skjuta undan saken. För hur lång tid, vet icke jag, men skola de hysa samma åsikt äfven framdeles som nu, så skall aldrig staten förvärfva dessa malmfält. Det är således vi, som stå på utskottets sida, som vilja, att staten skall förvärfva dessa fält, och vi vilja äfven, att den skall behålla dem för framtiden.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Svensson* i Olseröd.

Öfverläggningen var härmed slutad. I enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner: 1:o på bifall till utskottets hemställan, 2:o på bifall till den af herr vice talmannen med flere vid utlåtandet afgifna reservationen och 3:o på bifall till den af herr G. Boman i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition antagits det under 2:o upptagna yrkandet, nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 187 röstar

Ja;

*Angående
inköp af
aktiebolaget
Scappavaara
malmfält
tillhöriga
grufvor
m. m.
(Forts.)*

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den af herr vice talmannen med flere vid utlåtandet afgifna reservationen.

Voteringen utföll med 133 ja mot 63 nej, hvadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 11.

*Angående
förvärfvande
af Ströms-
holms kanal
m. m.*

Slutligen föredrogs statsutskottets utlåtande, n:o 188, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förvärfvande för statsverkets räkning af Strömsholms kanal m. m.

I en till Riksdagen den 27 sistlidne mars aflåten proposition, n:o 123, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen,

att, med godkännande af det i statsrådsprotokollet intagna förslag till kontrakt angående förvärfvande för Kungl. Maj:ts och kronans räkning af Strömsholms kanal och viss annan Strömsholms nya kanalbolag tillhörig egendom, medgifva, att Kungl. Maj:t ägde i enlighet med samma kontrakt träffa öfverenskommelse med kanalbolaget om förvärfvande för statsverkets räkning af den i kontraktet angifna egendom, med rätt för Kungl. Maj:t att i kontraktet vidtaga de formella ändringar, som kunde finnas påkallade;

att bemyndiga riksgäldskontoret dels att till kanalbolaget i enlighet med kontraktet utbetala köpeskillingen, 323,400 kronor, dels att till handels- och sjöfartsfonden öfverlämna ett belopp af 54,000 kronor, motsvarande bolagets återstående skuld till denna fond, dels ock att inlösa bolagets återstående obligationslån, 22,000 kronor;

att medgifva, att statskontoret finge öfvertaga förvaltningen af kanalens reparationsfond, och att för sådant ändamål de värdehandlingar, hvari fonden vore placerad, från riksgäldskontoret öfverlämnades till statskontoret;

att besluta, att kanalverkets årliga nettobehållning skulle öfverlämnas till statskontoret för att ingå bland statsverkets inkomster; samt

att medgifva, att kanalen och den öfriga egendom, med undantag af omförmälda reparationsfond, som genom kontraktet af staten förvärfvats, finge, intill dess annorlunda blefve beslutadt, stå under den förvaltning Kungl. Maj:t bestämde, äfvensom att kostnaderna för kanalens förvaltning och underhåll m. m. finge bestridas af kanalverkets inkomster.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet greve Hamilton yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag förstår mycket väl, att emot ett enigt statsutskott och så här i riksdagens sista timme det icke finnes stora utsikter för denna kungl. proposition. Jag anser mig ändock pliktig att säga några ord, ty jag måste bekänna, att det slut, till hvilket utskottet kommit, har förvånat mig, och att jag än mer blifvit förvånad öfver de skäl, på hvilka utskottet fotat sitt afslagsyrkande.

*Angående
förvärfvande
af Ströms-
holms kanal
m. m.
(Forts.)*

Förhållandet är ju det, att här är fråga om en gammal farled, som har varit och fortfarande är till stort gagn för den landsända, hvilken den genomgår, och som för närvarande befinner sig i den belägenhet, att den svårigen kan uppehållas i enskildas händer, medan den däremot skulle kunna skötas väl i statens hand. Dessutom föreligger det förhållandet, att det är fara värdt, att, om icke staten förvärifar den, den skall inköpas af det om kanalen nu konkurrerande järnvägsbolaget, som då kommer att helt enkelt lägga ned den.

Jag hyser den uppfattningen, att det bör ligga i statens intresse att förvärfa sådana kommunikationsleder som denna. De böra tillhöra staten, och staten bör icke köpa dem såsom vinstgifvande affär, utan bör köpa dem just i sådant syfte, som här, nämligen att hålla dem vid makt, där icke genom enskildas kraft så kan ske.

Enligt förslaget skulle staten betala för denna kanal i rundt tal 400,000 kronor. För dessa 400,000 kronor skulle staten få kontanta penningar eller goda värdepapper till ett belopp af i rundt tal 317,000 kronor, lätt realiserbara inventarier till ett värde af 56,000 kronor och trenne egendommar, tillhoppa taxerade till 100,000 kronor. Således är redan detta en betydligt större summa klara och tydliga värden än köpeskillingens belopp. Men därjämte skulle staten få, utöfver allt detta, kanalanläggningen med tillhörande slussar och verk och därtill en ganska betydande vattenkraft, hvilken staten visserligen icke för närvarande kan disponera, men hvilken det i framtiden kan vara af stor vikt för staten att vara ägare af.

Sakkunniga personer ha undersökt denna kanal och ha gifvit intyg, att den är väl underhållen och att på densamma har nedlagts allt, som behöfves för att den skall kunna motsvara sitt ändamål. Men, säga de, det vore ett önskemål att rensa upp farleden och förse strandlinien med stenskonung, hvarigenom underhållskostnaden skulle nedsättas. De anse, att detta icke är behöfligt, men att det är önskvärdt, och de anslå kostnaden härför till 120,000 kronor. Jag har låtit denna siffra granskas af en annan i dessa stycken mycket erfaren man, och han säger, att den utan tvifvel är alldeles för högt tilltagen och att detta arbete kan utföras för mycket billigare pris. För min del har jag trott, att man icke skulle göra något alls tills vidare utan låta det gå som nu.

Nu säger statsutskottet, att det icke kan vara med på inköp af kanalen. Utskottet fäster intet afseende vid att man får den till skänks och får ytterligare därutöfver värden, som betydligt öfverstiga köpeskillingen. Nej, säger utskottet, om den kommer i statens hand, är det gifvet, att förvaltningskostnaderna bli dyra och att det framställes starka anspråk på att den skall försättas i godt skick. Ut-

*Angående
förvärfvande
af Ströms-
holms kanal
m. m.
(Forts.)* skottet tager till så starka ord som att staten härför skulle ådragas betydande utgifter och stora uppoffringar.

Jag tycker åtminstone, att statsutskottet icke behöft taga till stor-släggan, då det är fråga endast om ett fåtal tjänstemän, och äfven om farleden skulle upprensas och förbättras, kan det icke bli fråga om några betydande utgifter, helst då sakkunnige förklarat att högsta beloppet kan bli 120,000 kronor.

Statsutskottet tror emellertid, att man icke skulle kunna stå emot denna fordran. Hvilka skulle icke kunna stå emot den? Jo Kungl. Maj:t, statsutskottet och Riksdagen. Det är, tycker jag, att kännas vid sin svaghet all väl mycket.

Jag förstår icke, hvarför man ej kan vara med om detta förslag, hvilket faktiskt icke kostar staten ett öre, men bereder den tillgång på 3,000 hkr. vattenkraft och hvarigenom en gammal och präktig farled bibehålles åt en landsända, där den mera än 50 år gjort nytta och för framtiden kan göra nytta.

Vidare anförde

Herr Hammarström: Herr talman! Då jag fick se detta utskottsbetänkande, blef jag verkligen fundersam, och jag frågade mig, hur det kunnat komma till, att en så stor fråga fått en så snäf behandling. Svaret ligger nära till hands. Det är nämligen det, att statsutskottet varit så öfverhopadt med arbete och följaktligen icke kunnat ägna någon synnerlig tid åt detta ärende. Jag är icke den, som vill säga ett enda ord till klander mot utskottet i det här fallet, ty jag erkänner villigt, att statsutskottet detta år gjort underverk, då det gällt att prestera ett godt arbete. Emellertid ligger frågan nu så, att jag för min del vill gifva mitt instämmande åt herr statsrådet och chefen för civildepartementet. Men jag skall be att få ägna frågan någon liten betraktelse från en annan synpunkt än den han framhållit.

Det ligger i sakens natur, att då kanalbolaget icke ser sig i stånd att med fördel utnyttja kanalen för trafikändamål, bolaget måst anse sig moraliskt förpliktadt att i första hand erbjuda staten egendomen till inlösning, ty staten har anslagit mycket penningar till den. Men staten har därjämte offrat mer på den än hvad som synes här i handlingarna, ty vid kanalens ombyggnad voro skaror af arbetare från kronoarbetareskåren anställda som arbetare vid bygget. Skulle nu staten afslå det föreliggande köpeaftalet och sålunda frigöra kanalbolaget från allt slags förpliktelse i moraliskt hänseende till staten, så är jag viss på att arrangemang nog förr eller senare komma att vidtagas, som ingalunda bli mindre förmånliga för bolaget än hvad det här föreliggande förslaget innebär.

Frågan har behandlats nästan uteslutande rörande kanalen såsom trafikled, och det kan ju icke förnekas, att kanalen såsom sådan icke nu på långt när har den betydelse, som den haft, innan järnvägarna uppträdde såsom konkurrenser. Men, mina herrar, här finnas värden för den här ifrågasatta köpeskillingen och mycket däröfver, äfven om kanalen skulle slopas och igenläggas.

För att belysa detta ber jag att få fästa uppmärksamheten på sidan 19 i utskottsbetänkandet, där det heter: »Af de vid Strömsholmskanal belägna vattenfallen i Kolbäcksån äro de flesta genom dammbyggnader utnyttjade i industriens tjänst». Detta är en sanning med modifikation. Visserligen finnas dammar, men vattentillgången är så riklig, att det blir mycket spillvatten, som icke användes, beroende därpå att strömdraget är så stort.

Vidare säges det i betänkandet: »De kanalbolaget tillagda jordområdena hafva strand utmed Prestforsen, fallet vid Norrtunbo, Bultfallet vid Skantsen, fallet vid Hallstahammars valsverk, Öfre och Nedre Trångforsen, fallen vid Älsätra, Hofgården, Seglingsberg, Vestanfors och öfre delen af vattenfallet vid Sembla. Sina andelar i vattenfallen vid Prestforsen, Norrtunbo, Skantsen, Hallstahammars valsverk och vid Älsätra har kanalbolaget genom särskilda till utgången af åren 1951 och 1952 gällande kontrakt utarrenderat: andelen i Prestforsen för ett årligt arrende af 100 kronor till aktiebolaget Sörstafors pappersbruk, andelen i vattenfallet vid Norrtunbo för 10,500 kronor årligen till brukspatronen C. E. Hæger i Lilla Edet, andelen i Bultfallet vid Skantsen för 2,500 kronor årligen till bultfabriksaktiebolaget Hallstahammar, andelen i vattenfallet vid Hallstahammars valsverk för 1,500 kronor årligen till Hallstahammars aktiebolag samt andelen i vattenfallet vid Älsätra för 2,250 kronor årligen till Surahammars bruks aktiebolag, utgörande dessa arrendebelopp tillsammans 16,850 kronor årligen.»

Af dessa vattenfall är Sörstafors det enda, som betalas till sitt fulla värde. För öfrigt äro dessa arrenden så minimala, att, om staten skulle ha hand om dem och utnyttja vattenkraften, inkomsterna skulle bli ofantligt mycket större. Så t. ex. kan man godt säga att fallen vid Skantsen och vid Älsätra, hvilka båda äro utarrenderade för 2,500 kronor årligen, vardera är värda lika mycket per år som fallet vid Sörstafors, för hvilket betalas 10,000 kronor per år. På samma sätt förhåller det sig med de öfriga fallen.

Ty de arrenden, som äro uppgjorda, hafva tillkommit på en tid, då man icke fäste afseende vid vattenfallen och deras betydelse, utan då man ansåg, att vattenfallen icke vore värda stort mera än hvad det kostade, om man byggde dammar och tillvaratog vattenkraften.

Jag skall icke fortsätta med att läsa upp längre. Här föreligger ju icke någon utredning om fallhöjden eller antalet hästkrafter vid medelvattenstånd m. m. Men vi få komma ihåg, att det här gäller det största vattendraget mellan Dalälven och Göta Kanal, som har utlopp i Östersjön och har en längd af omkring 10 mil med 25 slussar. Jag är viss, att om denna kanalled med tillhörande vattenfall och jordområden komme i statens ägo, skulle det snart visa sig vara en finfin affär, för så vidt den på ett rationellt sätt blefve utnyttjad, ty nu är utarrenderingen af kraftkällorna skött nästan som en familjeangelägenhet mellan bolagets intressenter, utom hvad beträffar Hæger för Sörstaforsfallet, som betalar 10,000 kronor. I dessa tider, då man letar så att säga med ljus och lykta efter lämpliga vattenfall att använda såsom drifkraft för statens järnvägar, kan jag icke underlåta att påpeka, att de kraftmängder, som här äro att tillgå, lämpa sig

*Angående
förvärfvande
af Strömsholms kanal
m. m.
(Forts.)*

*Angående
förvärfvande
af Ströms-
holms kanal
m. m.
(Forts.)*

synnerligen väl att aptera till drifkraft för järnvägen Krylbo—Örebro, hvilken bana ju går öfver Strömsholms kanal vid Västanfors. Jag vet väl, att staten har utsett Hammarby och Jerlefallen för detta behof, men dessa fall äro såsom kraftkällor mycket minimala och kunna icke jämföras med de kraftresurser, som det här är fråga om. För min del anser jag, att det vore mycket att beklaga, om staten nu skulle låta detta enastående anbud gå sig ur händerna.

Jag yrkar därför bifall till Kungl. Maj:ts proposition och afslag på utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Larsson* i Västerås, *Lundblad*, *Janson* i Bråten, *Johansson* i Rönna och *Camitz*.

Herr vice talmannen: Herr talman! Af den utredning, som föreligger i detta ärende och som ligger till grund för Kungl. Maj:ts förslag, finner man, att på den köpeskillning, som erfordras för kanalens förvärfvande för statsverkets räkning, skulle man hädanefter endast kunna beräkna 4 procents ränta, samt att därefter ett belopp af 5,700 kronor årligen skulle afsättas till reservfond. Men då går man ut från den förutsättningen, att inga förbättringar må göras på kanalen utan att den skulle behållas sådan den är. Vill man göra förbättringar, som naturligtvis måste komma till stånd, om kanalen blefve en statens kommunikationsled, så är det alldeles visst, som utskottet säger, att då räcka icke kanalens inkomster till att betala 4 procents ränta på köpeskillningen. Ja, jag vågar påstå, att det skulle vara svårt att konstruera fram, att det blir någon ränta alls, som komme till synes. Det är svårt att framhålla något, som skulle visa, att det vore nödvändigt för staten att äga Strömsholms kanal, men väl kan det medföra olägenheter för Riksdagen att nu lämna bifall till en sådan framställning. Det är alldeles gifvet, att på en sådan framställning skulle liknande framställningar göras om förvärfvande för statsverkets räkning af andra sådana kanaler, och jag ber att i detta afseende få peka på Kinda kanal. Det är en kanal, hvilken, som vi veta, gått med stor förlust i många, många år, en kommunikationsled som under en lång följd af år icke kunnat honorera sina ränteinbetalningar för erhållet statslån och som revisorerna ständigt och jämt gjort anmärkningar på. Sådana kommunikationsleder som dessa komma i släptåg, och dem finge Riksdagen vara beredd på att taga, om Riksdagen går in på köpet af Strömsholms kanal.

Herr talman! Jag anholder att få yrka bifall till statsutskottets hemställan i detta ärende.

Härmed förklarades öfverläggningen afslutad. Efter af herr talmannen gifna propositionen i ämnet blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 12.

Härefter lämnades på begäran ordet till

Herr vice talmanen, som anförde: Herr talman! Jag ber att få till kammaren hemställa, att kammaren ville besluta att på föredragningslistan för morgondagens plenum först uppföra statsutskottets utlåtande n:o 190, därefter statsutskottets utlåtanden n:is 191, 192 och 193 i nu nämnd ordning samt därefter de två gånger bordlagda ärendena i den ordning, de förekomma på föredragningslistan för i dag.

*Angående
föreläsande
af Ströms-
holms kanal
m. m.
(Forts.)*

Kammaren biföll hvad herr vice talmannen sålunda föreslagit.

§ 13.

Justrerades protokollsutdrag.

Häruppå åtskildes kammarrens ledamöter kl. 3,47 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.
